

HET NIEUWE NAAMRECHT. VRIJHEID VAN NAAMKEUZE, MAAR VADERS WIL BLIJFT WET

Prof. dr. Ingrid Boone

Hoofddocent KU Leuven-KULAK

Instituut voor Familie- en Jeugdrecht

HOOFDSTUK I. INLEIDING

1. Kinderen van wie de afstamming van vaderszijde en van moederszijde tegelijkertijd vaststaat, dragen niet meer noodzakelijk de naam¹ van hun vader. Voortaan kunnen de ouders kiezen welke familienaam zij aan hun kind willen geven: de naam van de vader, die van de moeder of een dubbele naam bestaande uit een combinatie van hun namen. Deze keuzemogelijkheid vormt de kern van de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde. Zoals blijkt uit haar opschrift, strekt de wet ertoe gelijke rechten toe te kennen aan de ouders door elk van hen de mogelijkheid te geven om zijn naam aan het kind door te geven.² De wet werd op de valreep van de ontbinding van het federale parlement aangenomen. Daarna ging het razendsnel: de wet werd gepubliceerd in het Staatsblad van 26 mei 2014 en is in werking getreden op 1 juni 2014.³ Twee dagen voor de inwerkingtreding werd een omzendbrief uitgevaardigd die de ambtenaren van de burgerlijke stand moet helpen bij de toepassing van de nieuwe regels.⁴ Bij wet van 18 december 2014 werd een aantal reparaties doorgevoerd.⁵

¹ Het woord “naam” wordt in deze bijdrage gebruikt als synoniem van “familienaam”.

² Wetsontwerp tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, Memorie van toelichting, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/001, 10-11, 13, 19 en 24; Wetsontwerp tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, Verslag namens de commissie voor de Justitie, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/004, 13-15.

³ KB 28 mei 2014 tot bepaling van de datum van inwerkingtreding van de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, *BS* 30 mei 2014.

⁴ Omzendbrief 30 mei 2014 betreffende de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde (hierna verkort geciteerd: Omzendbrief), *BS* 30 mei 2014.

⁵ Wet 18 december 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van internationaal privaatrecht, het Consulaire Wetboek, de wet van 5 mei 2014 houdende de vaststelling van de afstamming van de meemoeder en de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, *BS* 23 december 2014. Deze wet is in werking getreden op 1 januari 2015, met uitzondering van artikel 17 (dat artikel 12 van de wet van 8 mei 2014 vervangt), dat uitwerking heeft met ingang van 1 juni 2014 (art. 19 wet 18 december 2014). Naar aanleiding van deze reparatiewet werd een nieuwe omzendbrief uitgevaardigd (Omsendbrief 22 december 2014 inzake de wet van 5 mei 2014 houdende de vaststelling van de afstamming van de meemoeder en de wet van 18 december 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van internationaal privaatrecht, het Consulaire Wetboek, de wet van 5 mei 2014 houdende de vaststelling van de afstamming van de meemoeder en de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, *BS* 29 december 2014). Wat de bepalingen inzake de naam betreft, brengt de nieuwe

2. De wet van 8 mei 2014 realiseert een partiële hervorming van het naamrecht. Enkel de regels in het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot de familienaam worden gewijzigd. Aan de wet van 15 mei 1987 betreffende de namen en voornamen⁶ wordt niet geraakt. De in die wet geregelde procedure tot verandering van naam wordt dus niet versoepeld.⁷ Ook de IPR-regels inzake de naam blijven onveranderd.⁸ Toch gaat het om een belangrijke hervorming, die heel wat commotie veroorzaakt heeft in het parlement en daarbuiten. De familienaam heeft een grote symbolische waarde: hij raakt onze identiteit en drukt de verbondenheid uit van het individu met zijn ouder(s) en voorouders. Tegelijk is de naam een politiek gevoelige materie. Door de overdracht van de naam in een bepaalde zin te reglementeren, kan de staat immers uitdrukking geven aan opvattingen over gezin en familie en de rol van de ouders.⁹ Zo illustreerde de verplichte toekenning van de naam van vader in de vroegere regeling het overwicht van de rol van de man in het gezin. Dat was vanzelfsprekend in de paternalistische samenleving van Napoleon, maar was dat niet meer in de hedendaagse samenleving.¹⁰ In de nieuwe regeling komen de erkenning van gendergelijkheid en het toegenomen belang van wilsautonomie tot uiting.

3. In deze bijdrage wordt eerst onderzocht waarom een hervorming van het naamrecht nodig was. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de evolutie van het naamrecht in onze buurlanden. Vervolgens worden de nieuwe regels geanalyseerd. Daarbij wordt onderzocht of de wet haar hoofddoel, namelijk de toekenning van gelijke rechten aan de ouders met betrekking tot de familienaam van de kinderen, waarmaakt.

HOOFDSTUK II. DE NOODZAAK VAN EEN VERSOEPELING VAN HET NAAMRECHT

§ 1. UITEENLOPENDE VOORSTELLEN IN HET PARLEMENT EN IN DE DOCTRINE

4. De hervorming van het naamrecht komt niet uit de lucht vallen. Door de gewijzigde maatschappelijke positie van de vrouw werd de verplichte toekenning van de naam van de vader de laatste decennia steeds meer in vraag gesteld. De discussie in het Belgische parlement werd in 1983 geopend met de indiening van een wetsvoorstel dat ertoe strekte de ouders de vrije keuze te geven tussen de naam van de vader of die van de moeder of een gemeenschappelijke naam gekozen bij het huwelijk.¹¹ Talrijke andere wetsvoorstellen volgden.¹² Dat de regel van de verplichte patrilineaire

omzendbrief in de eerste plaats de omzendbrief van 30 mei 2014 in herinnering. In de tweede plaats geeft de nieuwe omzendbrief toelichting bij de nieuwe bepalingen.

⁶ BS 10 juli 1987.

⁷ In de doctrine wordt nochtans gepleit voor een meer soepele naamwijziging (zie M. BOES, "Naamsverandering in de rechtspraak van de Raad van State", *T.Fam.* 2012, (172) 185).

⁸ Art. 36-39 Wetboek IPR.

⁹ W. PINTENS, *Naam in APR*, Gent-Leuven, E. Story-Scientia, 1981, nr. 6. Zie ook K. JACOBS, "Nomen est omen. Enkele beschouwingen over het naamrecht", *CDPK* 1997, (460) 461.

¹⁰ G. VERSCHULDEN, "Wat is het meest verwerpelijke wetsartikel? Gerd Verschelden verwerpt artikel 335, § 1 BW", *Juristenkrant* 2010, afl. 214, 3.

¹¹ *Parl.St.* Kamer 1982-83, nr. 566/1.

¹² Zie voor een overzicht: S. EGGERMONT, "De houdbaarheid van het Belgische naamrecht", *TPR* 2009, (1759) 1772, noot 37; J. FIERENS, "'Comment tu t'appelles?' Réflexions autour d'une proposition de loi modifiant le Code civil en vue de supprimer les discriminations entre hommes et femmes dans la transmission du nom à l'enfant", *RRD* 2002, 11-12; P. SENAËVE, "De naam van het kind: overblijfsel van een achterhaalde patriarchale traditie of paradepaard van een overtrokken feministische retoriek?" in W. DEBEUCKELAERE, J. MEEUSEN en H. WILLEKENS, *Met*

naamoverdracht toch nog zo lang is blijven bestaan, heeft vooral te maken met het gebrek aan consensus over een (werkbare) nieuwe regeling.¹³ Ook in de doctrine werden verschillende alternatieven naar voren geschoven. In zijn standaardwerk van 1981 over de naam schreef PINTENS al dat het beter zou zijn een keuzemogelijkheid te laten tussen de naam van vader en moeder bij de aangifte van de geboorte.¹⁴ Recenter was VAN GYSEL dezelfde mening toegedaan.¹⁵ Ook VERSCHULDEN, die de verplichte toekenning van de familienaam van de vader een “moedermiskennend anachronisme” noemde, was van mening dat er meer keuzevrijheid aan de ouders moest worden gegeven.¹⁶ Niet alle auteurs toonden zich voorstander van een keuzerecht. Volgens SENAËVE zou dit een te grote druk leggen op jonge ouders en aanzetten tot gekibbel.¹⁷ HEYVAERT zag meer heil in de verplichte toekenning van de naam van de moeder¹⁸, SWENNEN in de automatische toekenning van een dubbele familienaam met de naam van de moeder voorop.¹⁹

§ 2. MENSENRECHTEN EN UNIERECHT

5. Hoewel de verplichte toekenning van vaders naam door het Grondwettelijk Hof niet als discriminatoir werd beschouwd²⁰, was een hervorming van het Belgische naamrecht om de gelijkheid van man en vrouw te realiseren en de ouders meer keuzevrijheid te geven, onafwendbaar in het licht van een aantal (internationale) ontwikkelingen.

6. Sinds het arrest *Burghartz* van het EHRM²¹ wordt erkend dat de naam van een persoon, als middel van persoonlijke identificatie en als familiaal aanknopingspunt, onder het toepassingsgebied van artikel 8 EVRM valt. Tal van zaken met betrekking tot de naamgeving, vaak in combinatie met betwistingen over een discriminerende behandeling van vrouwen, werden voor het Hof aanhangig gemaakt.²² Op 7 januari 2014 oordeelde het EHRM in de zaak *Cusan & Fazzo t. Italië* dat de verplichte toekenning van vaders naam, zonder mogelijkheid om daarvan af te wijken, in strijd is met de artikelen 8 en 14 EVRM.²³ Hoewel de ouders akkoord gingen om de naam van de moeder toe te kennen aan hun kind, liet het Italiaanse recht hen dat niet toe. Dat de naam van de moeder kon worden toegekend na een administratieve procedure tot naamsverandering, volstond voor het Hof niet omdat een onderscheid moet worden gemaakt tussen de vaststelling van de naam bij de geboorte en de latere wijziging ervan. De vaststelling van de naam gebeurde enkel op grond van een discriminatie gebaseerd

rede ontleed, de rede ontleed. Opstellen aangeboden aan Fons Heyvaert ter gelegenheid van zijn vijfenzestigste verjaardag, Gent, Mys & Breesch, 2002, (157) 160.

¹³ Y.-H. LELEU, “Le nom et les prénoms de l’enfant. Attribution, choix et changement” in CONFERENCE LIBRE DU JEUNE BARREAU DE LIEGE (ed.), *10 années d’application du nouveau droit de la filiation*, II, Luik, Jeune Barreau du Liège, 1997, (273) 284.

¹⁴ W. PINTENS, *Naam* in *APR*, Gent-Leuven, E. Story-Scientia, 1981, nr. 43.

¹⁵ A.-C. VAN GYSEL, *Précis de droit des personnes et de la famille*, Limal, Anthemis, 2013, 413-414

¹⁶ G. VERSCHULDEN, “Wat is het meest verwerpelijke wetsartikel? Gerd Verschelden verwerpt artikel 335, § 1 BW”, *Juristenkrant* 2010, afl. 214, 3.

¹⁷ P. SENAËVE, “Naar een vrijheid in keuze van de familienaam”, *T.Fam.* 2014, (30) 32.

¹⁸ A. HEYVAERT, *Het personen- en gezinsrecht ont(k)leed: Theorieën over personen- en gezinsrecht rond een syllabus van de Belgische techniek*, Gent, Mys & Breesch, 2001, 45. In dezelfde zin: S. EGGERMONT, “De houdbaarheid van het Belgische naamrecht”, *TPR* 2009, p. (1759) 1836.

¹⁹ F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2014, nr. 254.

²⁰ Arbitragehof 6 november 2002, nr. 161/2002.

²¹ EHRM 22 februari 1994, nr. 16213/90, *Burghartz/Zwitserland*.

²² Zie voor een overzicht en bespreking van deze rechtspraak A.-S. VERSWEYVELT, *De naam. Analyse van rechtspraak van het EHRM en het Grondwettelijk Hof*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 11-16 en 57-65.

²³ EHRM 7 januari 2014, nr. 77/07, *Cusan en Fazzo/Italië*.

op het geslacht van de ouders. Hoewel de regel dat het kind de naam van de vader draagt niet altijd in strijd is met het EVRM, is de onmogelijkheid om daarvan af te wijken wel “*excessivement rigide et discriminatoire envers les femmes*”.²⁴ In het licht van dit arrest, kwam ook het Belgische naamrecht op losse schroeven te staan. Vooraleer het werd gewijzigd door de wet van 8 mei 2014, liet artikel 335 BW aan ouders die de naam van de moeder aan hun kind wilden toekennen, slechts één mogelijkheid om dat bij de geboorte van het kind te verwezenlijken: wanneer zij niet in het huwelijk traden voor de geboorte en de vader zijn kind pas erkende na de opstelling van de geboorteakte, kreeg het kind van rechtswege de naam van de moeder (oud art. 335, § 2 BW). Ouders konden van deze mogelijkheid dus enkel gebruik maken op voorwaarde dat ze niet huwden of hun huwelijk uitstelden tot na de geboorte van hun kind. Deze mogelijkheid was niet van aard om de ongelijke behandeling op basis van het geslacht bij de vaststelling van de naam te rechtvaardigen.²⁵

7. Het rigide Belgische naamrecht gaf ook problemen bij de erkenning van een in het buitenland verkregen naam of bij de vaststelling in België van de naam van een persoon met een dubbele nationaliteit. De combinatie van het materiële naamrecht, dat geen keuze van de naam toeliet, met de regel van artikel 37 Wetboek IPR, die uitsluitend naar het Belgische recht verwijst wanneer de betrokkene (ook) de Belgische nationaliteit bezit,²⁶ bracht bijvoorbeeld met zich mee dat voor een in België geboren Belgisch-Spaans kind de naam van de vader werd opgenomen in de geboorteakte, terwijl het kind bij de Spaanse autoriteiten geregistreerd werd onder de dubbele naam van vader en moeder. Als de ouders toch een dubbele naam volgens het Spaanse recht wensten, waren zij aangewezen op de administratieve procedure tot naamsverandering. In het arrest *Garcia Avello* oordeelde het Hof van Justitie dat België de artikelen 18 VWEU (non-discriminatiebeginsel) en artikel 20 VWEU (Unieburgerschap) had geschonden door het verzoek te weigeren dat een Spaanse vader en een Belgische moeder bij de FOD Justitie ingediend hadden om voor hun kinderen een dubbele naam te krijgen.²⁷ De Belgische wetgever bracht enkel de bepaling van artikel 39 Wetboek IPR over de erkenning in België van in het buitenland verkregen naamsveranderingen van bipatride Belgen in lijn met het Unierecht.²⁸ Ook na het arrest *Garcia Avello* weigerden de meeste gemeenten evenwel om de dubbele naam volgens het Spaanse of Portugese recht op te nemen in de geboorteakte en verwezen zij de ouders door naar de FOD Justitie om, als zij dat wensten, de naam te laten veranderen in een dubbele naam. Dergelijke naamsveranderingen worden sinds het arrest *Garcia Avello* door de FOD Justitie stevast toegestaan. Toch startte de Europese Commissie in 2012 een inbreukprocedure tegen België omdat zij de verplichting onder de Belgische wetgeving om systematisch een administratieve

²⁴ R.o. 67.

²⁵ Zie ook Y. JANSSENS, “In de naam van de vader. Een mensenrechtelijke analyse van de oude en nieuwe Belgische naamwetgeving”, *TvMR* 2014, (12) 13.

²⁶ In geval van dubbele nationaliteit, primeert de Belgische nationaliteit (art. 3, § 2 Wetboek IPR).

²⁷ HvJ 2 oktober 2003, C-148/02, Carlos Garcio Avello/België. Zie V. ALLAERTS en B. MEESTERS, “De naamswijziging en de oproep tot wijziging van het naamrecht” in A.-L. VERBEKE, J.M. SCHERPE, C. DECLERCK, T. HELMS en P. SENAËVE (eds.), *Confronting the frontiers of family and succession law. Liber Amicorum Walter Pintens*, I, Antwerpen, Intersentia, 2012, (1) 15-19; S. EGGERMONT, “De houdbaarheid van het Belgische naamrecht”, *TPR* 2009, p. (1759) 1827-1835; A. HUYGENS, “Commentaar bij art. 335 B.W.”, *Comm.Pers.* 2008, afl. 58, 23-25; K. SWERTS, “De juridische staat van de persoon - De naam” in E. GULDIX, A. WYLLEMAN, C. DECLERCK, M. MASSCHELEIN, P. DE HERT, K. SWERTS, F. DE BOCK en R. SAELENS, “Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2001-2008)”, *TPR* 2009, (774) 789-792; J. VERHELLEN, *Het Belgisch Wetboek IPR in familiezaken: Wetgevende doelstellingen getoetst aan de praktijk*, Brugge, die Keure, 2012, 381-388.

²⁸ Art. 39, 2° Wetboek IPR: de naamsverandering van een bipatride met Belgische nationaliteit wordt erkend indien ze overeenstemt met de regels betreffende de vaststelling van de naam van toepassing in de Unielidstaat waarvan de persoon eveneens de nationaliteit bezit.

procedure tot naamsverandering te moeten volgen, niet in overeenstemming acht met het Unierecht.²⁹ Weliswaar is de Unie niet bevoegd om regels inzake de naam van een persoon op te leggen, maar de lidstaten moeten hun bevoegdheid dienaangaande wel uitoefenen met eerbiediging van het Unierecht. Meer bepaald moet het naamrecht van de lidstaten (dit is zowel het materiële naamrecht als de IPR-regels) het Unieburgerschap, het vrij verkeer van personen en het non-discriminatiebeginsel respecteren.³⁰ Uit de rechtspraak van het Hof van Justitie blijkt dat in elk geval voor Unieburgers de lidstaten de naam moeten erkennen die geregistreerd is in het land waarvan de betrokkene de nationaliteit heeft of waar hij zijn gewone verblijfplaats heeft.³¹ Wanneer er verschillende opties zijn omdat verschillende nationale stelsels van toepassing zijn, dan moeten de ouders kunnen kiezen welk nationaal recht zij willen toepassen om hun kind een naam te geven.³² Zoals hoger vermeld, wijzigt de wet van 8 mei 2014 de IPR-regels niet. De versoepeling van het materiële naamrecht heeft echter wel invloed op de IPR-problematiek. Nu het materiële naamrecht meer keuzemogelijkheden geeft en dubbele namen samengesteld uit de naam van vader en moeder toelaat, zullen namen toegekend conform een ander nationaal stelsel in meer gevallen ook in overeenstemming zijn met het Belgische recht, zodat het aantal conflicten zal afnemen.³³

§ 3. EVOLUTIE IN ANDERE EUROPESE LANDEN

A. ALGEMEEN

8. Vóór de wet van 8 mei 2014 was België, samen met Italië, een van de laatste Europese landen die nog vasthielden aan de verplichte toekenning van vaders naam. In de meeste landen werden de regels met betrekking tot de toekenning van de familienaam de voorbije jaren versoepeld, maar niet overal is een dubbele naam mogelijk. We illustreren dit aan de hand van het Nederlandse, het Duitse, het Franse en het Engelse naamrecht.

²⁹ J. VERHELLEN, “Dubbelnamenkwesie: België opnieuw voor Hof van Justitie”, *De Juristenkrant* 5 december 2012, 3. Zie Commission Staff Working Document on the Application of the EU Charter of Fundamental Rights in 2012, http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/swd_2013_172_en.pdf.

³⁰ HvJ 2 oktober 2003, C-148/02, Carlos Garcio Avello/België; HvJ 14 oktober 2008, C-353/06, Grunkin-Paul. Zie K. LENAERTS, “In the name of EU citizenship” in A.-L. VERBEKE, J.M. SCHERPE, C. DECLERCK, T. HELMS en P. SENAËVE (eds.), *Confronting the frontiers of family and succession law. Liber Amicorum Walter Pintens*, I, Antwerpen, Intersentia, 2012, 831 e.v.; W. PINTENS, “Quelques observations sur la détermination du nom en droit international privé comparé” in *Mélanges en l’honneur de Spyridon Vl. Vrellis*, Athene, Nomiki Bibliothiki, 2014, (787) 789.

³¹ W. PINTENS, “Quelques observations sur la détermination du nom en droit international privé comparé” in *Mélanges en l’honneur de Spyridon Vl. Vrellis*, Athene, Nomiki Bibliothiki, 2014, (787) 798.

³² K. LENAERTS, “In the name of EU citizenship” in A.-L. VERBEKE, J.M. SCHERPE, C. DECLERCK, T. HELMS en P. SENAËVE (eds.), *Confronting the frontiers of family and succession law. Liber Amicorum Walter Pintens*, I, Antwerpen, Intersentia, 2012, (831) 837; C.I. NAGY, “What functions may party autonomy have in international family and succession law? An EU perspective”, *NiPR* 2012, (576) 583.

³³ Daarmee zijn niet alle problemen van de baan. Verschillende auteurs pleiten voor de uitwerking van uniforme Europese conflict- en erkenningregels voor statuskwesies waaronder de naam. De “Werkgroep Naamrecht” van de *Bundesverbandes der Deutschen Standesbeamten und Standesbeamtinnen* heeft een voorstel voor een Europese verordening uitgewerkt met een uniforme verwijzingsregel inzake de naam, volgens welke het recht van de verblijfplaats van toepassing is, aangevuld met een keuzerecht waardoor de betrokkene voor de toepassing van het nationale recht kan kiezen (A. DUTTA, R. FRANK, R. FREITAG, T. HELMS, K. KRÖMER en W. PINTENS, “Ein name in ganz Europa – Entwurf einer Europäischen Verordnung über das Internationale Namensrecht”, *StAZ*, 2014, 33-44).

B. NEDERLAND

9. Na een lang aanslepende discussie werd het Nederlandse naamrecht in 1997 herzien.³⁴ De voornaamste reden voor de wijziging was dat het naamrecht geen keuzemogelijkheden voor ouders bood en daardoor in strijd was met het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Sinds de inwerkingtreding van het nieuwe naamrecht op 1 januari 1998 kunnen ouders kiezen of hun kind de naam van de vader of die van de moeder krijgt (art. 1:5 lid 4 BW). Hierbij geldt als beginsel de eenheid van naam van kinderen van hetzelfde ouderpaar: de naamkeuze kan slechts gedaan worden ten aanzien van het eerste gemeenschappelijke kind van de ouders; volgende kinderen hebben dezelfde naam als het eerste (art. 1:5 lid 8 BW). Wordt geen naamkeuze gedaan, dan krijgt een huwelijks kind de naam van de vader (art. 1:5 lid 5 BW) en krijgt of behoudt een buitenhuwelijks kind de naam van de moeder (art. 1:5 lid 1 en 2 BW).³⁵

10. Ondertussen wordt in Nederland al een nieuwe discussie gevoerd, namelijk over de vraag of ook de mogelijkheid moet worden ingevoerd om bij de geboorte te kiezen voor een dubbele naam.³⁶ Een door de Minister van Justitie opgerichte “Werkgroep Liberalisering Naamrecht” beval in 2009 aan om de ouders de mogelijkheid te geven om te kiezen voor een combinatie van de namen van de vader en de moeder in een vrij te bepalen volgorde.³⁷ Een paar jaar eerder werd de tijd echter nog niet rijp geacht voor een wetsvoorstel dat ertoe strekte de dubbele naam te introduceren.³⁸ Tevens is er kritiek op het primaat van vaders naam bij het ontbreken van naamkeuze. Deze regel kreeg op grond van traditie de voorkeur boven het oorspronkelijke voorstel dat het kind bij ontbreken van keuze de naam van de moeder zou dragen. Aan de wetgever wordt verweten dat hij met een beroep op traditie in wezen gekozen heeft voor de instandhouding van het patriarchale systeem.³⁹

De traditiegevoeligheid van de Nederlandse bevolking blijkt uit het feit dat de naam van de moeder slechts mondesmaat wordt doorgegeven: 5% van de kinderen krijgt de naam van de moeder.⁴⁰

C. DUITSLAND

³⁴ Wet van 10 april 1997 tot wijziging van de art. 5 en 9 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en in verband daarmee van enige andere artikelen uit dit wetboek, *Stb.* 1997, 161.

³⁵ C. ASSER en J. DE BOER, *Personen- en familierecht* in *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht*, Deventer, Kluwer, 2010, 49. Zie ook G. VAN DER BURGH en J.E. DOEK, *Personen- en familierecht* in *Het Nederlands Burgerlijk Wetboek/Pitlo*, Deventer, Kluwer, 2002, 7-20; M.J.A. VAN MOURIK en A.J.M. NUYTINCK, *Personen- en familierecht, huwelijksvermogensrecht en erfrecht* in *Studiereeks Burgerlijk Recht*, Deventer, Kluwer, 2012, 15-25; P. VLAARDINGBROEK, K. BLANKMAN, A. HEIDA, A.P. VAN DER LINDEN en E.C.C. PUNSELIE, *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer, Kluwer, 2011, 63-74.

³⁶ K. BOELE-WOELKI, “Het WODC-rapport ‘De gekozen achternaam’. Een ‘reactie vanuit interdisciplinair perspectief’”, *FJR* 2003, (36) 37-38; E.A. BOOR, “Blijft vaders wil wet? Evaluatie van het naamrecht in het licht van het gelijkheidsbeginsel”, *FJR* 2003, (54) 59-60; P. VLAARDINGBROEK, K. BLANKMAN, A. HEIDA, A.P. VAN DER LINDEN en E.C.C. PUNSELIE, *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer, Kluwer, 2011, 73-74.

³⁷ Zie WERKGROEP LIBERALISERING NAAMRECHT, *Bouwstenen voor een nieuw naamrecht. Rapport van de Werkgroep liberalisering naamrecht*, april 2009, 10 (<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/27/bouwstenen-voor-een-nieuw-naamrecht.html>).

³⁸ J. DE BOER, “Koele ontvangst van dubbele naam-amendement: het (in eigen ogen) betere is de vijand van het goede”, *FJR* 2006, 115.

³⁹ E.A. BOOR, “Blijft vaders wil wet? Evaluatie van het naamrecht in het licht van het gelijkheidsbeginsel”, *FJR* 2003, (54) 55-56.

⁴⁰ S.F.M. WORTMANN, “Heeft het naamrecht nog bestaansrecht?”, *FJR* 2003, (44) 46.

11. In Duitsland⁴¹ kunnen huwelijkspartners een gemeenschappelijke naam dragen. Gekozen kan worden voor de naam van de man of die van de vrouw (§ 1355 BGB). Hebben de ouders geen gemeenschappelijke huwelijksnaam, dan behoudt ieder zijn/haar naam. Voor geregistreerde partners gelden dezelfde regels. Kinderen van wie de ouders een gemeenschappelijke huwelijksnaam dragen, krijgen die naam als familienaam (§ 1616 BGB). Dat kan dus de naam van de vader of die van de moeder zijn.

Hebben de ouders geen gemeenschappelijke huwelijksnaam, dan wordt het volgende onderscheid gemaakt. Oefenen de ouders gezamenlijk gezag uit, dan bepalen zij door middel van een gezamenlijke verklaring of het kind de naam van de moeder of die van de vader krijgt. Deze verklaring geldt ook voor de volgende kinderen (§ 1617 lid 1 BGB). Als de ouders het niet met elkaar eens zijn over de keuze van de naam van het kind, dan vermeldt de geboorteakte voorlopig geen naam en verzoekt de ambtenaar van de burgerlijke stand vervolgens de rechter om vast te stellen welke ouder het recht heeft om de naam van het kind te bepalen (“*Bestimmungsrecht*”). Maakt de aangewezen ouder geen gebruik van zijn *Bestimmungsrecht* binnen de door de rechter bepaalde termijn, dan verwerft het kind de naam van deze ouder (§ 1617 lid 2 BGB). Hebben de ouders geen gemeenschappelijke huwelijksnaam en heeft slechts één van hen ouderlijk gezag, dan krijgt het kind in beginsel de naam van deze ouder (§ 1617 a BGB).

D. FRANKRIJK

12. Het Franse naamrecht werd grondig hervormd door de wet van 4 maart 2002. Deze hervorming, die een einde maakte aan de verplichte patrilineaire naamoverdracht, trad in werking op 1 januari 2005. Sindsdien primeert de wilsvrijheid van de ouders: zij kunnen kiezen welke naam ze aan hun kind toekennen: ofwel de naam van de vader, ofwel die van de moeder, ofwel hun beider naam in een door hen bepaalde volgorde (art. 311-21 Cc).⁴² De nieuwe regeling was van toepassing op kinderen geboren vanaf 1 januari 2005, maar voor kinderen geboren voor die datum konden ouders nog gedurende 18 maanden na de inwerkingtreding van de wet de naam van de ouder die niet was doorgegeven, toevoegen aan de bestaande naam. Voor kinderen ouder dan 13 jaar kon dit enkel met instemming van het kind.⁴³

13. Aanvankelijk bepaalde artikel 311-21 Code civil dat indien de ouders geen gemeenschappelijke verklaring aflegden, het kind de naam van de vader droeg wanneer de afstamming tezelfdertijd ten aanzien van beide ouders was vastgesteld, en indien de afstamming niet tezelfdertijd ten aanzien van

⁴¹ Zie M. COESTER, *Buch 4. Familienrecht §§ 1616-1625 (Kindesname, Eltern-Kind-Verhältnis)* in J. von Staudingers *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen*, Berlin, Sellier - de Gruyter, 2007; N. DETHLOFF, *Familienrecht: ein Studienbuch*, München, Beck, 2012, 84-88 en 366-370; G.-R. DE GROOT, V. HAUTVAST, T. GYBELS-VAN DE WARENBURG, A. BERLEE en H. VON REDEN, *Naamrecht in vergelijkend perspectief: een quick scan*, Den Haag, Ministerie van Justitie, 2009, 10-11, <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/27/naamrecht-in-vergelijkend-perspectief-een-quick-scan.html> (consultatie 14 juli 2014).

⁴² Zie Y. BUFFELAN-LANORE en V. LARRIBAU-TERNEYRE, *Droit civil : Introduction - Biens - Personnes – Famille* in *Droit privé*, Parijs, Sirey, 2011, 351; M.-L. CICILE-DELFOSE, “La dévolution du nom de famille”, *JurisClasseur Civil Code*, 2013, art. 311-21; F.-J. PANSIER, “Nom de famille et prénom”, *Répertoire de procédure civile Dalloz*, januari 2007, nr. 21-25. Een omzendbrief van 25 oktober 2011 schrijft voor dat de namen van de ouders gescheiden worden door een spatie en dat de akte van de ambtenaar van de burgerlijke stand vermeldt welk deel het eerste deel van de naam is en welk deel het tweede.

⁴³ Zie B. TEYSSIE, *Droit civil : Les personnes*, Parijs, LexisNexis, 2012, 172, noot 31; S. FOURNIER en M. FARGE, “Nom et prénom de l’enfant” in P. MURAT (ed.), *Droit de la famille*, Parijs, Dalloz, 2013, (845) 850.

beide ouders was vastgesteld, de naam van degene ten aanzien van wie de afstamming eerst vaststond. Deze regel was ook van toepassing wanneer de ouders het niet eens geraakten over de keuze van de naam.⁴⁴ Met betrekking tot dit laatste punt kwam er recent verandering. Sinds de wet van 17 mei 2013⁴⁵ draagt het kind bij onenigheid tussen de ouders de dubbele naam in alfabetische volgorde (art. 311-21, eerste lid Cc).⁴⁶

14. De keuze van de ouders getuigt van de gehechtheid aan de traditionele toekenning van vaders naam. Van de kinderen geboren in 2012 kregen er nog steeds 82,8 % de naam van de vader. De dubbele naam werd aan 8,5 % van de kinderen toegekend, waarbij in een grote meerderheid van die gevallen als eerste deel voor de naam van de vader werd gekozen.⁴⁷

E. ENGELAND

15. In vergelijking met het Engelse recht, is het nieuwe Belgische naamrecht nog gematigd liberaal. Het Engelse recht kent nauwelijks regelgeving op het vlak van naamtoekenning of –wijziging.⁴⁸ Zowat alles kan: de naam van de vader, die van de moeder, een dubbele naam bestaande uit de combinatie van hun beider namen of een geheel nieuwe naam die niet ontleend is aan de naam van de (voor)ouders. Ouders zijn bovendien niet verplicht om dezelfde naam te kiezen voor al hun kinderen.⁴⁹ Wanneer de ouders het niet eens zijn over de naamkeuze van hun kind, kunnen ze zich tot de rechter wenden om hem te laten bepalen welke naam aan het kind wordt gegeven. De wet geeft niet aan welke criteria de rechter moet hanteren bij het nemen van een beslissing over de naam van het kind.⁵⁰

F. VERGELIJKING MET DE NIEUWE BELGISCHE REGELING

16. Door de dubbele naam toe te laten, naast de naam van de vader of die van de moeder, sluit de nieuwe Belgische regeling nauwer aan bij het Franse stelsel dan bij het Nederlandse of het Duitse naamrecht en biedt het meer keuzemogelijkheden aan de ouders dan die twee laatste. Een belangrijk verschilpunt met het Franse recht is echter dat de Belgische wetgever bij onenigheid tussen de ouders niet de dubbele naam oplegt, maar wel de naam van de vader. Daarop komen we verder terug.⁵¹

17. De keuzevrijheid in het Belgische recht is ruim, maar niet absoluut. De wet stelt grenzen aan de keuze. Anders dan in Engeland, is een andere naam dan de familienaam van de ouders uitgesloten.

⁴⁴ Y. BUFFELAN-LANORE en V. LARRIBAU-TERNEYRE, *Droit civil : Introduction - Biens - Personnes – Famille* in *Droit privé*, Parijs, Sirey, 2011, 353.

⁴⁵ Loi n° 2013-404 du 17 mai 2013 ouvrant le mariage aux couples de personnes de même sexe.

⁴⁶ Zie M.-L. CICILE-DELFOSE, “La dévolution du nom de famille”, *JurisClasseur Civil Code*, 2013, art. 311-21, nr. 23-24; C. DOUBLEIN, “Le nom de famille : les modifications apportées par la loi du 17 mai 2013”, *AJ famille* 2013, 349 ; S. FOURNIER en M. FARGE, “Nom et prénom de l’enfant” in P. MURAT (ed.), *Droit de la famille*, Parijs, Dalloz, 2013, (845) 865.

⁴⁷ C. BERNARD-XEMARD, “Le nom entre volontés individuelles et affections personnelles...”, *Droit de la Famille* 2014, nr. 6, 6.

⁴⁸ Zie N. LOWE en G. DOUGLAS, *Bromley’s Family Law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 396-399.

⁴⁹ INTERNATIONAL COMMISSION ON CIVIL STATUS, *International practical guide on civil status. United Kingdom*, 2011, 43-44, <http://www.ciec1.org/GuidePratique/index.htm>.

⁵⁰ Zie G.-R. DE GROOT, V. HAUTVAST, T. GYBELS-VAN DE WARENBURG, A. BERLEE en H. VON REDEN, *Naamrecht in vergelijkend perspectief: een quick scan*, Den Haag, Ministerie van Justitie, 2009, 15-16, <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/27/naamrecht-in-vergelijkend-perspectief-een-quick-scan.html> (consultatie 14 juli 2014).

⁵¹ *Infra* nr. 33-37.

Bovendien houdt de wetgever ook vast aan de eenheid van naam voor broers en zussen.⁵² Hierdoor geldt de keuzevrijheid enkel voor het eerste kind.

§ 4. VAN STAATSBELANG NAAR BELANG VAN HET INDIVIDU

18. Dat er internationaal een tendens is naar meer vrijheid bij de vaststelling van de naam, heeft te maken met een accentverschuiving in de rol van de naam. Eeuwenlang was de naam vooral belangrijk voor de overheid als middel om de burgers te identificeren. Daarom werd de naam verplicht opgelegd door de wet, die van openbare orde werd beschouwd, en was de naam in beginsel onveranderlijk.⁵³ De wil van het individu had geen impact op de vaststelling van de naam. Vandaag heeft de naam zijn belang als identificatiemiddel voor de overheid grotendeels verloren. Als gevolg van de digitalisering van de maatschappij, gebruikt de overheid steeds meer nummers om de burgers te identificeren.⁵⁴ De klemtoon is komen te liggen op de betekenis van de naam voor de persoonlijkheid en de ontplooiing van het individu.⁵⁵ In het licht van die accentverschuiving was het niet meer nodig om vast te houden aan het principe dat de wet de familienaam eenvormig bepaalt, zonder inspraak van de burgers. Er was dus ruimte gekomen voor keuzevrijheid in het naamrecht. De hervorming door de wet van 8 mei 2014 sluit aan bij deze tendens. Tot een volledige vrijheid met betrekking tot de naam komt het echter niet. De keuzemogelijkheden zijn door de wet afgebakend en eens de naam is toegekend, is hij in principe onveranderlijk.

HOOFDSTUK III. HET NIEUWE STELSEL ONTLEED

§ 1. STRUCTUUR

19. Zoals in het vroegere stelsel, wordt de naam opgevat als een gevolg van de (oorspronkelijke of adoptieve) afstamming. De nieuwe artikelen 335 en 335*bis* BW regelen de toekenning van de naam bij afstamming van moederszijde en/of vaderszijde. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen drie situaties: (a) de afstamming staat tegelijkertijd vast van vaderszijde en van moederszijde, (b) de afstamming staat alleen vast ten aanzien van een van hen, (c) de afstamming van vaderszijde komt vast te staan na die van moederszijde, of *vice versa*. Het nieuwe artikel 335*ter* BW, dat met ingang van 1 januari 2015 is ingevoerd door de reparatiewet van 18 december 2014, regelt de toekenning van de naam bij afstamming van moederszijde en van meemoederszijde. De artikelen 353-1 tot 353-6 BW hebben betrekking op de naam bij gewone adoptie; artikel 356-2 BW regelt de naamgeving bij volle adoptie.

⁵² Art. 335*bis*, 353-4*bis*, 356-2, vijfde lid BW. Zie *infra* nr. 22-23.

⁵³ Ook het Grondwettelijk Hof verwijst in verschillende arresten naar de overwegingen van sociaal nut waarop de toekenning van de familienaam in hoofdzaak berust. Omwille van het sociaal nut ervan wordt de familienaam door de wet bepaald op een eenvoudige en eenvormige wijze en verleent de wet haar een zekere onveranderlijkheid (o.a. Arbitragehof 6 november 2002, nr. 161/2002; Arbitragehof 23 januari 2005, nr. 171/2005; GwH 21 oktober 2010, nr. 114/2010).

⁵⁴ Y.-H. LELEU, "Le nom et les prénoms de l'enfant. Attribution, choix et changement" in CONFERENCE LIBRE DU JEUNE BARREAU DE LIEGE (ed.), *10 années d'application du nouveau droit de la filiation*, II, Luik, Jeune Barreau du Liège, 1997, (273) 277; G. VAN DER BURGH en J.E. DOEK, *Personen- en familierecht in Het Nederlands Burgerlijk Wetboek/Pitlo*, Deventer, Kluwer, 2002, 20.

⁵⁵ W. PINTENS, "Realiseert het naamrecht 'de goede naam'?" in H. MOERLAND, C. FIJNAUT, R. FOQUÉ, E. ROOD-PIJPERS en C. VAN WAMELEN, *De menselijke maat*, Arnhem, Gouda Quint, 1992, 113.

§ 2. AFSTAMMING VAN VADER EN/OF MOEDER

A. AFSTAMMING LANGS VADERSZIJDE EN LANGS MOEDERSZIJDE STAAT TEGELIJKERTIJD VAST

1. Beginsel: keuzevrijheid

20. Wanneer de afstamming van vaderszijde en van moederszijde tegelijkertijd komen vast te staan, draagt het kind ofwel de naam van zijn vader, ofwel de naam van zijn moeder, ofwel een dubbele naam die is samengesteld uit hun twee namen, in de door hen gekozen volgorde, en die uit maximum één naam per ouder bestaat (art. 335, § 1, eerste lid BW). De ouders kiezen de naam bij de aangifte van de geboorte. De ambtenaar van de burgerlijke stand neemt akte van deze keuze. Maken de ouders geen keuze of zijn ze het niet eens, dan krijgt het kind, als vanouds, de naam van de vader (art. 335, § 1, tweede lid BW).

21. Artikel 335, § 1 BW is van toepassing op kinderen van wie de afstamming van vaderszijde en van moederszijde tegelijkertijd worden vastgesteld. Het gaat dus om kinderen die tijdens het huwelijk geboren zijn of om kinderen die door de vader voor de geboorte of uiterlijk bij de aangifte van de geboorte zijn erkend.

2. Eenheid van naam tussen gemeenschappelijke kinderen

22. De keuzevrijheid van de ouders wordt beperkt door de regel dat de overeenkomstig artikel 335, §§ 1 en 3 bepaalde naam ook geldt voor de andere kinderen wier afstamming later ten aanzien van dezelfde vader en moeder komt vast te staan (art. 335*bis* BW). Met die regel heeft de wetgever willen vermijden dat kinderen van dezelfde ouders verschillende namen hebben.⁵⁶ Dit principe van de eenheid van naam speelt enkel bij gemeenschappelijke kinderen van dezelfde vader en moeder. Niets belet dat broers en zussen met enkel dezelfde vader of dezelfde moeder verschillende namen dragen, gelet op hun verschillende afstamming.⁵⁷ Artikel 335*bis* BW houdt dus niet in dat alle kinderen in een gezin dezelfde naam dragen. In nieuwe gezinnen na een (echt)scheiding kunnen kinderen die niet van dezelfde ouders afstammen verschillende familienamen hebben, zoals nu al het geval is.

23. De omzendbrief preciseert dat ouders die geen naamkeuze hebben gedaan bij de geboorte van hun eerste gemeenschappelijke kind, hun keuzerecht niet meer kunnen uitoefenen bij de geboorte van hun volgende kinderen.⁵⁸ Artikel 335*bis* BW brengt dus met zich mee dat het keuzerecht van de ouders *de facto* beperkt is tot hun eerste gemeenschappelijke kind. De omzendbrief bepaalt dat de ambtenaar van de burgerlijke stand de ouders moet verzoeken om een verklaring op erewoord af te leggen dat het kind ten aanzien van wie zij gebruik maken van de mogelijkheid tot naamkeuze, hun eerste gemeenschappelijke kind is.⁵⁹

Voorbeeld:

⁵⁶ *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/001, 15.

⁵⁷ Omzendbrief, punt 1.2.2.

⁵⁸ Omzendbrief, punt 2.1

⁵⁹ Omzendbrief, punt 2.1.1.1. De omzendbrief bepaalt dat de ambtenaar van de burgerlijke stand bovendien, voor zover mogelijk, zou moeten nagaan of die verklaring niet leugenachtig is. Indien de verklaring leugenachtig blijkt, dan brengt de ambtenaar van de burgerlijke stand de procureur des Konings ervan op de hoogte, weigert hij akte te nemen van de keuze van de ouders en worden de aanvullende regels toegepast om de eenheid van naam tussen gemeenschappelijke kinderen te waarborgen (art. 335*bis* BW).

Anne DUPONT en Bart PIETERS krijgen op 1 oktober 2014 hun eerste kind. Bart heeft het kind erkend voor de geboorte. Bij de aangifte van de geboorte maken de ouders geen naamkeuze. Hun kind krijgt bijgevolg de naam PIETERS (art. 335, § 1, tweede lid BW). Anne DUPONT en Bart PIETERS huwen op 8 augustus 2015. Op 14 februari 2016 krijgen ze hun tweede kind. Aan dit kind moet op grond van artikel 335*bis* BW eveneens de naam PIETERS worden toegekend. De ouders kunnen geen naamkeuze meer maken.

3. De verklaring van naamkeuze

24. Artikel 335, § 1, tweede lid BW bepaalt dat de ouders de naam kiezen op het ogenblik van de aangifte van de geboorte en dat de ambtenaar van de burgerlijke stand akte neemt van deze keuze. De naamkeuze moet dus binnen vijftien dagen na de bevalling gebeuren.⁶⁰ Zij is onherroepelijk.⁶¹ De ouders kunnen er niet op terugkomen.

25. Het keuzerecht van de ouders impliceert dat het toekennen van de familienaam van het kind nu tot de bevoegdheden van het ouderlijk gezag behoort, zoals dit reeds het geval was voor de keuze van de voornaam en het verzoek tot verandering van naam of voornaam van het minderjarige kind.⁶² De uitoefening van dit recht wordt beheerst door de bijzondere regels van artikel 335 BW. Het vermoeden van instemming van de andere ouder (art. 373, tweede lid BW) geldt hier niet.⁶³ Volgens de omzendbrief moet de ambtenaar van de burgerlijke stand zich dan ook wel degelijk vergewissen van het akkoord van elk van de ouders. Wanneer de ouders samen aangifte doen van de geboorte van het kind, volstaat hun mondelinge verklaring voor de naamkeuze. Wanneer de ouders niet gezamenlijk aangifte doen van de geboorte van het kind⁶⁴, moet een schriftelijke verklaring van naamkeuze met het akkoord van de beide ouders overhandigd worden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand. De omzendbrief preciseert dat het om een onderhandse akte of een authentieke akte kan gaan.⁶⁵ Aangezien de naamkeuze volgens artikel 335, § 1, tweede lid BW moet gebeuren bij de aangifte van de geboorte, blijft een overhandiging of verzending van de verklaring van naamkeuze vóór (bv. bij een prenatale erkenning) of na de aangifte van de geboorte zonder gevolg.

26. De verklaring van naamkeuze is alleen nodig wanneer de ouders opteren voor moeders naam of voor een dubbele naam. Kiezen ze voor vaders naam dan hoeven ze geen verklaring af te leggen. Bij afwezigheid van keuze, krijgt het kind immers hoe dan ook de naam van vader.

⁶⁰ Zie art. 55 BW.

⁶¹ Omzendbrief, punt 1.2.1.

⁶² Zie Y.-H. LELEU, "Le nom et les prénoms de l'enfant. Attribution, choix et changement" in CONFERENCE LIBRE DU JEUNE BARREAU DE LIEGE (ed.), *10 années d'application du nouveau droit de la filiation*, II, Luik, Jeune Barreau du Liège, 1997, (273) 289-290; W. PINTENS, *Naam* in *APR*, Gent-Leuven, E. Story-Scientia, 1981, nr. 284; P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2013, 314-315.

⁶³ Luidens artikel 373, tweede lid BW wordt elke ouder, ten opzichte van derden te goeder trouw, geacht te handelen met instemming van de andere ouder wanneer hij, alleen, een handeling stelt die met dat gezag verband houdt, behoudens de bij de wet bepaalde uitzonderingen. Artikel 335, § 1, tweede lid BW kan als een dergelijke uitzondering beschouwd worden.

⁶⁴ De aangifte van de geboorte kan volgens artikel 56 BW ook door de vader of de moeder alleen worden gedaan of, wanneer deze de aangifte niet doen, door de (afgevaardigde van de) persoon die de leiding uitoefent van het ziekenhuis de kraam- of verpleeginrichting waar de bevalling is gebeurd, of bij thuisbevalling door de geneesheren, vroedvrouwen of andere personen die bij de bevalling aanwezig waren.

⁶⁵ Omzendbrief, punt 2.1.1.2. Een model van verklaring van naamkeuze is als bijlage 1 bij de omzendbrief gevoegd.

4. Overdracht van adellijke titels

27. De wet van 8 mei 2014 bepaalt niet wat de gevolgen van de naamkeuze zijn op de overdracht van adellijke titels. De adellijke titel wordt overgedragen zoals bepaald in de brieven van adeldom en in beginsel uitsluitend in de mannelijke lijn.⁶⁶ Aangezien de adellijke titel een accessorium is van de familienaam,⁶⁷ hangt de overdracht van de titel samen met de overdracht van de naam waaraan de titel is verbonden.⁶⁸ Hieruit zou kunnen worden afgeleid dat bij keuze voor de naam van de moeder, de adellijke titel van de vader niet overgaat op zijn kinderen. Het Nederlandse naamrecht bevat een bepaling in die zin: als een kind wiens vader van adel is, als gevolg van naamskeuze niet zijn naam krijgt, gaat de adeldom niet over op dat kind (art. 1:5 lid 11 BW).⁶⁹ Het is onduidelijk of de vader zijn adellijke titel kan doorgeven indien de ouders kiezen voor een dubbele naam samengesteld uit de naam van de vader en die van de moeder.⁷⁰ Nu het nieuwe naamrecht de overdracht van moeders naam mogelijk maakt, kan dit bovendien ertoe leiden dat de regel volgens welke de adellijke titel (in beginsel) slechts wordt overgedragen in de mannelijke lijn, in vraag wordt gesteld. In Nederland gaan er stemmen op om de overerfbaarheid van adellijke titels via de vrouwelijk lijn mogelijk te maken.⁷¹ In Spanje zijn de rechten van mannen en vrouwen op dit gebied al in 2006 gelijk getrokken.⁷²

5. Samenstelling van de naam gekozen door de ouders

28. In de omzendbrief wordt het onderscheid gemaakt tussen een dubbele naam en een samengestelde naam. De Minister van Justitie achtte het niet nodig deze begrippen in de wet te definiëren.⁷³ Het begrip dubbele naam komt overigens in de wet niet voor. De dubbele naam is de naam die samengesteld is uit de naam van elk van de ouders. Samengestelde namen onderscheiden zich van dubbele namen in die zin dat zij reeds voor de inwerkingtreding van de wet bestonden. Het gaat om namen verkregen doorheen verschillende generaties en bestaande uit één of meer woorden (bv. André-Dumont of de Beer de Laer) of namen resulterend uit een toevoeging van de naam van de adoptant aan die van de geadopteerde naar aanleiding van een gewone adoptie uitgesproken voor de inwerkingtreding van de wet van 8 mei 2014. De samengestelde naam vormt een ondeelbare entiteit die alleen integraal kan worden overgedragen.⁷⁴ Hij valt dus niet onder hetzelfde stelsel als de dubbele naam, die deelbaar is. Wanneer de naam van een buitenlandse ouder uit meerdere woorden bestaat

⁶⁶ De brieven van adeldom kunnen hiervan afwijken. Is geen afwijkende bepaling opgenomen in de brieven van adeldom, dan gaat de titel enkel over in de mannelijke lijn. Zie W. PINTENS, *Naam* in *APR*, Gent-Leuven, E. Story-Scientia, 1981, nr. 436-439. M. VAN DAMME, *Adel*, in *APR*, Gent-Leuven, E. Story-Scientia, 1982, nr. 170.

⁶⁷ Cass. 7 april 1927, *Pas.* 1927, I, 194, concl. P. LECLERCQ; W. PINTENS, *Naam* in *APR*, Gent-Leuven, E. Story-Scientia, 1981, nr. 436; M. VAN DAMME, *Adel*, in *APR*, Gent-Leuven, E. Story-Scientia, 1982, nr. 4 en 68.

⁶⁸ G.-R. DE GROOT, "Maak adellijke titel overerfbaar via de vrouw", Persbericht Maastricht University, 23 juni 2014, www.maastrichtuniversity.nl/pers.

⁶⁹ Zie daarover P. VLAARDINGERBROEK, K. BLANKMAN, A. HEIDA, A.P. VAN DER LINDEN en E.C.C. PUNSELIE, *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer, Kluwer, 2011, 83.

⁷⁰ Op verzoek van dhr. S. HEYLEN, voorzitter van de Vlaamse Vereniging van Ambtenaren en Beambten van de Burgerlijke Stand, is deze vraag voorgelegd aan de Raad van Adel. Op 1 februari 2015 was het antwoord van de Raad van Adel nog niet bekend.

⁷¹ G.-R. DE GROOT, "Maak adellijke titel overerfbaar via de vrouw", Persbericht Maastricht University, 23 juni 2014, www.maastrichtuniversity.nl/pers.

⁷² G.-R. DE GROOT, "Maak adellijke titel overerfbaar via de vrouw", Persbericht Maastricht University, 23 juni 2014, www.maastrichtuniversity.nl/pers.

⁷³ *Hand.* Kamer 2013-14, 20 maart 2014, 37.

⁷⁴ Omzendbrief, punt 1.1.

(bv. Garcia Marquez) moet die naam beschouwd worden als een samengestelde naam, die een ondeelbare entiteit vormt, tenzij het recht van de staat waarvan de betrokkene de nationaliteit heeft, anders bepaalt.⁷⁵ De dubbele naam van een buitenlandse ouder is dus voor de toepassing van het Belgische naamrecht deelbaar wanneer hij dat is volgens het nationale recht van die ouder.⁷⁶

29. De dubbele naam kan gevormd worden door twee enkele namen of door een enkele en een samengestelde naam of door twee samengestelde namen. Ouders die zelf een dubbele naam hebben en die aan hun kinderen een dubbele naam willen toekennen - dit wil dus zeggen een naam die samengesteld is uit die van elk van de ouders - kunnen niet meer dan één naam voor elk van hen overdragen (art. 335, § 1, eerste lid BW). Om overdreven lange en complexe namen te vermijden, kunnen de ouders dus in geen geval een meervoudige naam die is samengesteld uit hun respectieve dubbele naam overdragen.⁷⁷

30. In de wet is niets bepaald over de schrijfwijze van de dubbele naam. In de Kamer verklaarde de Minister van Justitie dat er geen koppelteken geplaatst zal worden tussen de twee familienamen die afzonderlijke namen zijn. Van de ene generatie op de andere blijven die namen gescheiden.⁷⁸ In overeenstemming met die verklaring, verduidelijkt de omzendbrief dat wanneer de ouders een dubbele naam kiezen, de rubriek "naam" in de akten van geboorte zodanig moet worden ingevuld dat de twee delen van die dubbele naam tot uiting komen. De akte moet bij de dubbele naam uitdrukkelijk vermelden welke naam het eerste deel vormt en welke naam het tweede deel. Op die manier kan men bij lezing van de akte vaststellen dat het gaat om een dubbele overdraagbare naam vastgesteld bij toepassing van artikel 335 BW. De twee delen van de naam worden van elkaar worden gescheiden door één enkele spatie.⁷⁹

Voorbeeld 1:

Op 1 oktober 2014 wordt David geboren, het eerste kind van Jeroen VERSTRAETE en Esther DUJARDIN. De ouders kunnen voor hun zoon een van de volgende vier namen kiezen: VERSTRAETE, DUJARDIN, VERSTRAETE DUJARDIN of DUJARDIN VERSTRAETE.

David VERSTRAETE DUJARDIN en Elke VAN DAMME DE BLOCK krijgen een dochter. Zij kunnen voor hun dochter een van de volgende tien namen kiezen: VERSTRAETE DUJARDIN, VAN

⁷⁵ Overeenkomstig art. 37, eerste lid Wetboek IPR wordt de vaststelling van de naam van een persoon beheerst door het recht van de Staat waarvan die persoon de nationaliteit heeft. De omzendbrief preciseert dat bij twijfel het bewijs van de bepalingen van de buitenlandse wetgeving, indien nodig, aangeleverd wordt door de verklaarders aan de hand van een wetscertificaat opgesteld door de bevoegde buitenlandse autoriteiten (Omsendbrief, punt 1.1).

⁷⁶ Dit kan problemen geven wanneer de buitenlandse ouder Belg is geworden. De vraag rijst dan of zijn naam nog als deelbaar kan worden beschouwd. Volgens de omzendbrief is een naam naar Belgisch recht immers enkel deelbaar indien het een naam betreft die verkregen is volgens het nieuwe naamrecht met vermelding van de twee delen in de akte. Indien de naam van de Belg geworden ouder niet meer als deelbaar kan worden beschouwd, zou hij als een ondeelbare entiteit alleen integraal kunnen worden overgedragen. Bijvoorbeeld: een Chileense vader met als familienaam MARTINA GOMEZ is gehuwd met Elke VANERMEN. Volgens het Chileense recht is zijn naam deelbaar. De ouders kunnen aan hun kind bv. de dubbele naam MARTINA VANERMEN geven. Is de Chileense vader echter Belg geworden, dan zou zijn naam als ondeelbaar beschouwd moeten worden en zouden de ouders aan hun kind dus niet MARTINA VANERMEN, maar wel MARTINA GOMEZ VANERMEN als dubbele naam kunnen overdragen.

⁷⁷ Parl.St. Kamer 2013-14, nr. 53K3145/001, 13.

⁷⁸ Parl.St. Kamer 2013-14, nr. 53K3145/004, 19.

⁷⁹ Omsendbrief, punt 1.1.

DAMME DE BLOCK, VERSTRAETE VAN DAMME, VERSTRAETE DE BLOCK, DUJARDIN VAN DAMME, DUJARDIN DE BLOCK, VAN DAMME VERSTRAETE, VAN DAMME DUJARDIN, DE BLOCK VERSTRAETE, DE BLOCK DUJARDIN.

Voorbeeld 2:

Op 16 mei 2015 wordt Lucas geboren, het eerste kind van Frederik VERSTRAETE en Céline ANDRE-DUMONT. De ouders kunnen voor hun zoon een van de volgende namen vier kiezen: VERSTRAETE, ANDRE-DUMONT, VERSTRAETE ANDRE-DUMONT of ANDRE-DUMONT VERSTRAETE.

Lucas VERSTRAETE ANDRE-DUMONT en Hanne VAN DAMME DE BLOCK krijgen een dochter. Zij kunnen voor hun dochter een van de volgende tien namen kiezen: VERSTRAETE ANDRE-DUMONT, VAN DAMME DE BLOCK, VERSTRAETE VAN DAMME, VERSTRAETE DE BLOCK, ANDRE-DUMONT VAN DAMME, ANDRE-DUMONT DE BLOCK, VAN DAMME VERSTRAETE, VAN DAMME ANDRE-DUMONT, DE BLOCK VERSTRAETE, DE BLOCK ANDRE-DUMONT.

6. Controle door de ambtenaar van de burgerlijke stand

31. De keuzevrijheid van de ouders met betrekking tot de familienaam van hun kind is ruim maar niet absoluut. De wet stelt grenzen aan de keuze. Een andere naam dan de familienaam van de ouders is uitgesloten. De omzendbrief schrijft voor dat de ambtenaar van de burgerlijke stand, vooraleer hij akte neemt van de naamkeuze van de ouders, de overdraagbaarheid van de gekozen naam controleert. De keuze blijft zonder gevolg wanneer de ouders een naam kiezen die niet overeenstemt met hun burgerlijke stand (bv. de naam van een derde). De ambtenaar van de burgerlijke stand moet dan het kind inschrijven onder de naam die resulteert uit de toepassing van de aanvullende regel, dit wil zeggen onder de naam van de vader.⁸⁰

32. In tegenstelling tot wat het geval is bij de voornaamkeuze, mag de ambtenaar van de burgerlijke stand de naam die door de ouders is gekozen niet weigeren indien hij die beschouwt als verwarrend of in strijd met het recht van derden om hun naam beschermd te zien. Hij mag evenmin weigeren om de gekozen naam in te schrijven omwille van de complexiteit of de lengte ervan, in het bijzonder wanneer de ouders opteren voor een dubbele naam. De ambtenaar van de burgerlijke stand is wel bevoegd tot het rechtzetten van materiële fouten (zoals een verschil in schrijfwijze tussen de naam vermeld op de akten van de burgerlijke stand van de ouders en de naam gekozen voor hun kind) die vastgesteld worden op het ogenblik dat hij de verklaring van naamkeuze ontvangt.⁸¹

7. De aanvullende regel bij onenigheid of bij afwezigheid van keuze

33. Niet alle ouders hebben aandacht voor de keuzemogelijkheid of wensen hiervan gebruik te maken. Daarnaast is het denkbaar dat ouders het niet met elkaar eens raken over de naamkeuze. Het risico op onenigheid is de keerzijde van de keuzevrijheid die de wet aan de ouders toekent. Ook in die gevallen moet het kind bij de aangifte van de geboorte niettemin een naam krijgen. Dat is een grondrecht van het kind: artikel 7 Kinderrechtenverdrag bepaalt dat elk kind vanaf de geboorte het recht heeft op een

⁸⁰ Omzendbrief, punt 1.3. Wanneer de ouders een onwettige naamkeuze doen in het raam van de overgangsregeling (art. 12, zie *infra*) blijft de naam van het kind onveranderd.

⁸¹ Omzendbrief, punt 1.3.

naam. Daarom voorziet artikel 335, § 1, tweede lid BW in een aanvullende regel, volgens welke het kind de naam van de vader draagt in geval van onenigheid of bij afwezigheid van keuze.

34. Deze regel is de achilleshiel van het nieuwe naamrecht. Anders dan in het Franse recht, wordt geen onderscheid gemaakt tussen de situatie waarin de ouders geen keuze maken en die waarin zij het niet met elkaar eens zijn. Wanneer de ouders geen naamkeuze maken omdat ze dit niet wensen of niet nodig vinden, kan men veronderstellen dat zij aanvaarden dat hun kind vaders naam draagt. Wanneer daarentegen een naamkeuze ontbreekt omdat de ouders het oneens zijn, kan niet verondersteld worden dat beide ouders de naam van de vader aanvaarden. Door in dat geval vaders naam toe te kennen, doet de wet afbreuk aan haar doel om de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de naamsoverdracht in te voeren. Deze oplossing brengt immers mee dat de moeder alleen haar naam aan haar kinderen kan doorgeven (desgevallend als deel van de dubbele naam) wanneer de vader het daarmee eens is. Omgekeerd heeft de vader niet de instemming van de moeder nodig om zijn naam aan de kinderen te kunnen geven. Het volstaat dat hij zich verzet tegen de wens van de moeder om haar naam door te geven. De keuzevrijheid die de nieuwe wet hoog in het vaandel draagt, bestaat in werkelijkheid enkel voor de vader.

35. In zijn advies bij het voorontwerp maakte de Raad van State voorbehoud bij de aanvullende regel. De Raad was van mening dat het voorontwerp, door bij conflicten de voorrang te geven aan de naam van de vader, het doel van gelijkheid tussen man en vrouw bij de naamoverdracht niet volledig verwezenlijkt.⁸² De Raad wees erop dat er andere oplossingen zijn die meer in overeenstemming zijn met de doelstelling van gelijke behandeling, meer bepaald de toekenning van de dubbele naam samengesteld uit de (eerste) familienaam van beide ouders in alfabetische volgorde (zoals in het Franse recht) of de dubbele naam samengesteld uit de (eerste) naam van elk van de ouders in een volgorde bepaald door lottrekking door de ambtenaar van de burgerlijke stand bij de aangifte van de geboorte (zoals in de Luxemburgse wetgeving). De Minister van Justitie wees in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp beide oplossingen van de hand. De dubbele naam in alfabetische volgorde zou ertoe leiden dat namen die beginnen met een letter achteraan het alfabet, doorheen de generaties zouden verdwijnen. De oplossing om de naam bij onenigheid te laten afhangen van loting zou voor frustratie bij de ouders zorgen en voor onbehagen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand.⁸³ De Raad van State wees ook op de mogelijkheid om geschillen tussen de ouders over de naamkeuze door de familierechtbank te laten beslechten.⁸⁴ De Minister vond dit echter niet opportuun.⁸⁵

36. Ondanks de kritiek van de Raad van State werd de toekenning van vaders naam als aanvullende regel behouden. Bij de bespreking in het parlement werd de noodzaak van een aanvullende regel op zich niet in vraag gesteld. De inhoud van die regel gaf echter aanleiding tot felle debatten. In de Kamer werd een amendement bij het wetsontwerp ingediend dat ertoe strekte om bij onenigheid of bij afwezigheid van keuze het kind de dubbele naam te laten dragen, samengesteld uit de (eerste) naam van zijn vader gevolgd door de (eerste) naam van de moeder.⁸⁶ De indieners van het amendement

⁸² *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/001, 36.

⁸³ *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/001, 12.

⁸⁴ *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/001, 37.

⁸⁵ *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/001, 12.

⁸⁶ Amendement nr. 5 (GOFFIN c.s.) en amendement nr. 7 (BROTCORNE c.s.) op het wetsontwerp tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze

sloten zich daarmee aan bij de meerderheid van deskundigen en organisaties die tijdens de hoorzittingen werden gehoord. Bij de bespreking in de Kamercommissie merkten verschillende leden op dat het discriminatieprobleem niet opgelost zou worden indien de vader een vetorecht krijgt bij onenigheid tussen de ouders.⁸⁷ Uiteindelijk verklaarde ook de Minister van Justitie voorstander te zijn van een wijziging van de *default*-oplossing door de dubbele naam in plaats van vaders naam op te leggen bij onenigheid of gebrek aan keuze.⁸⁸ Daarop werd het amendement in de Kamercommissie aangenomen met een ruime meerderheid. Desalniettemin diende de regering twee dagen later tijdens de plenaire vergadering een nieuw amendement in, waarmee teruggekeerd werd naar de oplossing voorgesteld in het wetsontwerp, namelijk de overdracht van de naam van de vader in geval van onenigheid tussen de ouders of wanneer de ouders geen keuze maken. De verantwoording luidde dat “het immers wenselijk werd geacht in deze beide gevallen de huidige regeling inzake de toekenning van de naam, zoals verankerd in de traditie, en waar tot nu toe niet op werd teruggekomen, ook niet door het Grondwettelijk Hof, toe te passen”.⁸⁹ Het regeringsamendement werd na een bewogen discussie met een nipte meerderheid aangenomen in de Kamercommissie,⁹⁰ en vervolgens in de plenaire vergadering. Naar aanleiding van de bespreking van de reparatiewet in de Kamer, werd een amendement ingediend dat artikel 335, § 1, tweede lid BW beoogt te wijzigen om het kind een dubbele naam te geven ingeval de ouders het niet eens zijn over de naamkeuze of er geen naamkeuze wordt gedaan.⁹¹ Dit amendement werd verworpen. Het viel buiten het bestek van de reparatiewet, die slechts aanpassingen van technische aard beoogde zonder de beleidskeuzes zelf op de helling te zetten.⁹²

37. Bij het Grondwettelijk Hof zijn twee beroepen ingesteld tot vernietiging van artikel 335, § 1, tweede lid BW. Het eerste vernietigingsberoep gaat uit van een vrouw wiens ex-man weigert de dubbele naam aan hun pasgeboren dochter toe te kennen.⁹³ Het tweede beroep is ingesteld door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen.⁹⁴ Op 1 februari 2015 was er nog geen uitspraak over deze beroepen.

van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/003, amendementen nr. 5 en nr. 7.

⁸⁷ *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/004, 18-19 en 26-27.

⁸⁸ *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/004, 23.

⁸⁹ Amendement nr. 10 van de regering op het wetsontwerp tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/007.

⁹⁰ Het integraal verslag van de plenumvergadering maakt melding van een incident dat zich bij de stemming in de commissie voor de Justitie heeft voorgedaan, waarbij een lid even buiten was voor een telefoontje en aldus niet aan de stemming heeft kunnen deelnemen (*Hand.* Kamer 2013-14, 20 maart 2014, 36).

⁹¹ Amendement nr. 9 (ÖZEN) op het wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van internationaal privaatrecht, het Consulair Wetboek, de wet van 5 mei 2014 houdende de vaststelling van de afstamming van de meemoeder en de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54K0538/004.

⁹² Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van internationaal privaatrecht, het Consulair Wetboek, de wet van 5 mei 2014 houdende de vaststelling van de afstamming van de meemoeder en de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, Verslag van de eerste lezing namens de commissie voor de Justitie, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54K0538/005, 6.

⁹³ BS 7 november 2014. De zaak is ingeschreven onder nummer 6053 van de rol van het Hof.

⁹⁴ De zaak is ingeschreven onder nummer 6098 van de rol van het Hof.

Het is duidelijk dat de aanvullende regel in artikel 335, § 1 BW een verschil in behandeling tussen moeders en vaders instelt. Dit betekent echter niet noodzakelijk dat deze bepaling strijdig is met gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel en/of met het recht op eerbieding van het privéleven. De aanvullende regel strekt ertoe te vermijden dat er onzekerheid zou bestaan over de naam van het kind op het tijdstip dat de geboorteakte wordt opgemaakt.⁹⁵ De toekenning van vaders naam als *default*-oplossing berust op een objectief criterium en is adequaat: de naam van het kind kan in de geboorteakte worden ingeschreven, zelfs indien de ouders geen keuze hebben gemaakt of het niet eens zijn over de naam. De vaststelling alleen dat die doelstelling ook op andere wijzen bereikt zou kunnen worden, is niet voldoende om de geldende regeling als discriminatoir te beschouwen.⁹⁶ Anders dan het recht van een persoon op een naam, kan het recht van een persoon om zijn familienaam aan zijn kind te geven volgens het Grondwettelijk Hof niet als een grondrecht worden beschouwd. De wetgever beschikt derhalve in deze aangelegenheid over een ruime beoordelingsbevoegdheid.⁹⁷ Gelet op die ruime beoordelingsbevoegdheid zou het belang van het kind om onmiddellijk een naam te verkrijgen, in combinatie met de traditie inzake de naamgeving, mogelijk als een redelijke verantwoording kunnen gelden voor de voorkeur voor een patrilineaire naamsoverdracht wanneer de ouders geen keuze maken of geen overeenstemming bereiken.⁹⁸ Dit neemt niet weg dat de aanvullende regel voor kritiek vatbaar is. Door aan de vader een vetorecht te verlenen tegen het toekennen van moeders naam, kent de wet geen gelijke rechten toe aan mannen en vrouwen, wat nochtans het hoofddoel was van de hervorming.

B. AFSTAMMING STAAT ALLEEN VAST TEN AANZIEN VAN VADER OF MOEDER

38. Artikel 335, § 2 BW bepaalt de naam van het kind van wiens afstamming ten aanzien van één ouder vaststaat. Zoals in het oude stelsel draagt het kind wiens afstamming alleen vaststaat ten aanzien van moederszijde, de naam van zijn moeder. Het kind wiens afstamming alleen van vaderszijde vaststaat, draagt de naam van zijn vader. Deze bepaling is van toepassing wanneer bij de geboorte slechts een afstammingsband vaststaat, alsook wanneer slechts een afstammingsband meer vaststaat na een succesvolle betwisting van de andere afstammingsband. Is het kind meerderjarig op het ogenblik dat hij een afstammingsband verliest, dan kan zijn naam echter niet veranderd worden zonder zijn akkoord (art. 335, § 4 BW).⁹⁹

C. AFSTAMMING LANGS VADERSZIJDE STAAT VAST NA AFSTAMMING LANGS MOEDERSZIJDE OF OMGEKEERD

⁹⁵ *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/001, 12-13.

⁹⁶ Arbitragehof 6 november 2002, nr. 161/2002.

⁹⁷ Zie o.m. Arbitragehof 6 november 2002, nr. 161/2002; Arbitragehof 12 mei 2004, nr. 82/2004; GwH 1 maart 2012, nr. 26/2012.

⁹⁸ In de zaak Bijleveld oordeelde het EHRM dat het verschil in behandeling tussen man en vrouw dat door de Nederlandse regelgeving wordt gecreëerd, bestaande in het feit dat de moeder haar naam slechts kan doorgeven indien beide echtgenoten daartoe een verklaring afleggen terwijl vaders naam van rechtswege wordt toegekend bij gebrek aan keuze, wordt gerechtvaardigd door de doelstelling van de wetgever, namelijk voorkomen dat de naam van het kind onbepaald zou blijven totdat beide ouders het eens zijn (EHRM (ontv.) 27 april 2000, Bijleveld/Nederland). Zie ook A.-S. VERSWEYVELT, *De naam. Analyse van rechtspraak van het EHRM en het Grondwettelijk Hof*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 67-71: de auteur verdedigt dat de voorkeur in artikel 335, § 1 BW voor vaders naam bij gebreke aan keuze door de ouders, de toetsing aan artikel 8 EVRM in samenhang met artikel 14 EVRM kan doorstaan.

⁹⁹ Zie *infra* nr. 44-45.

39. Artikel 335, § 3 BW regelt de toekenning van de naam wanneer de tweede afstammingsband komt vast te staan na de eerste. Daarbij wordt het onderscheid gemaakt tussen de latere vaststelling van de tweede afstammingsband op grond van erkenning of onderzoek en de wijziging van de afstamming op basis van een vordering tot betwisting die tegelijkertijd de vaststelling van de afstamming ten aanzien van de verzoeker met zich meebrengt.

40. Wanneer de afstamming langs vaderszijde komt vast te staan na de afstamming langs moederszijde, doordat de vader het kind pas na de aangifte van de geboorte erkent of door een onderzoek naar het vaderschap, behoudt het kind in principe de naam van de moeder (art. 335, § 3, eerste lid BW). Zoals in het oude recht, kan de naam slechts gewijzigd worden door een gemeenschappelijke verklaring van de ouders of van één van hen, indien de andere overleden is, in een door de ambtenaar van de burgerlijke stand opgemaakte akte. Door deze verklaring kunnen de ouders aan het kind de naam van de vader toekennen of een dubbele naam samengesteld uit hun twee namen, in een door hen gekozen volgorde met niet meer dan één naam voor elk van hen (art. 335, § 3, tweede lid BW). Het minderjarige kind heeft geen inspraak- of vetorecht met betrekking tot deze naamswijziging, ook niet wanneer het twaalf jaar of ouder is.¹⁰⁰ De verklaring moet worden afgelegd binnen een termijn van één jaar te rekenen van de dag van de erkenning of van de dag waarop de beslissing die de afstamming van vaderszijde vaststelt in kracht van gewijsde is gegaan, en in elk geval voor de meerderjarigheid of ontvoogding van het kind (art. 335, § 3, derde lid).¹⁰¹ Gebeurt de verklaring van naamkeuze bij de erkenning, dan neemt de ambtenaar van de burgerlijke stand de naam gekozen door de ouders op in de akte van erkenning. Vindt de gemeenschappelijke verklaring na de erkenning plaats, dan maakt de ambtenaar van de burgerlijke stand melding van de gekozen naam op de kant van de akte van erkenning.¹⁰² In ieder geval moet melding gemaakt worden van de verklaring van naamkeuze op de kant van de akte van geboorte en van de andere akten die betrekking hebben op het kind (art. 335, § 3, vijfde lid BW).

Dezelfde regeling geldt *mutatis mutandis* in het (uitzonderlijke) geval waarin de afstamming langs moederszijde komt vast te staan na die van vaderszijde.

41. Wanneer de afstamming langs vaders- of moederszijde tijdens de minderjarigheid van het kind wijzigt door een succesvolle vordering tot betwisting op grond van de artikelen 318, §§ 5 en 6 of 330, §§ 3 en 4 BW die tegelijkertijd de vaststelling van de afstammingsband ten aanzien van de verzoeker met zich meebrengt¹⁰³, kunnen de ouders in het raam van die procedure een nieuwe naam kiezen

¹⁰⁰ In het licht van artikel 12 IVRK, dat het kind het recht verleent om zijn mening te uiten in alle aangelegenheden die het betreffen, pleit Versweyvelt ervoor om minderjarigen die de leeftijd van twaalf jaar bereikt hebben, een inspraakrecht toe te kennen (A.-S. VERSWEYVELT, *De naam. Analyse van rechtspraak van het EHRM en het Grondwettelijk Hof*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 45).

¹⁰¹ Artikel 335, § 3, derde lid BW, zoals aangevuld door de reparatiewet van 18 december 2014, verduidelijkt dat de termijn van één jaar begint te lopen op de dag die volgt op de in de artikelen 313, § 3, tweede lid, 319bis, tweede lid, of 322, tweede lid, bedoelde kennisgeving of betekening. Het gaat om resp. de kennisgeving of de betekening waarmee de erkenning door de moeder wordt meegedeeld aan haar echtgenoot of echtgenote, de kennisgeving of betekening waarmee de erkenning door de vader wordt meegedeeld aan zijn echtgenoot of echtgenote en de betekening van het vonnis dat de afstamming vaststelt na een onderzoek naar het vaderschap waarbij de verweerder gehuwd is.

¹⁰² Omzendbrief, punt 2.2.

¹⁰³ Vóór de reparatiewet van 18 december 2014 werd in artikel 335, § 3, vierde lid, BW slechts melding gemaakt van de artikelen 318 en 330 BW. De reparatiewet heeft gepreciseerd dat het gaat om de artikelen 318, §§ 5 en 6 en 330, §§ 3 en 4 BW, teneinde duidelijk te maken dat artikel 335, § 3, vierde lid BW alleen van toepassing is op

overeenkomstig de regels vervat in artikel 335, § 1 BW. De rechter neemt dan akte van de nieuwe naam die de ouders hebben gekozen (art. 335, § 3, vierde lid BW). Van het beschikkend gedeelte van het vonnis wordt melding gemaakt op de kant van de akte van de geboorte en de andere akten die betrekking hebben op het kind (art. 335, § 3, vijfde lid BW).

42. Krachtens artikel 335*bis* BW, geldt de overeenkomstig artikel 335, § 3 BW bepaalde naam ook voor de andere kinderen van wie de afstamming later ten aanzien van dezelfde vader en moeder komt vast te staan.

Voorbeeld:

Anne DUPONT bevalt op 1 oktober 2014 van haar eerste kind. Bart PIETERS erkent het kind na de geboorte. De ouders leggen geen gezamenlijke verklaring van naamkeuze af bij de erkenning of binnen het jaar na de erkenning. Het kind behoudt de naam van de moeder (art. 335, § 2 *j°* art. 335, § 3, eerste lid BW). Op 15 augustus 2016 bevalt Anne DUPONT van haar tweede kind. Dit kind is voor de geboorte erkend door Bart PIETERS. Op grond van artikel 335*bis* BW moet ook aan dit kind de naam van de moeder worden toegekend. De ouders kunnen bij de aangifte van de geboorte van hun tweede kind geen naamkeuze maken.

43. Uit artikel 335, § 3 BW volgt dat de vader die het kind na de geboorte erkent, zijn naam slechts aan het kind kan toekennen indien de moeder daarmee instemt. Wanneer de moeder de naamsverandering weigert, heeft hij daar geen verhaal tegen. Dit was ook het geval in het vroegere stelsel. Volgens het Grondwettelijk Hof levert dat geen discriminatie op. Het is immers niet onredelijk dat, rekening houdend met het sociaal nut van de bestendigheid van de naam, de reeds aan het kind toegekende naam onveranderd blijft bij onenigheid tussen de vader en de moeder.¹⁰⁴ Een gezamenlijke verklaring van de ouders is overigens ook vereist om de naam te veranderen in het (uitzonderlijke) geval waarin de afstamming van het kind langs moederszijde komt vast te staan na die langs vaderszijde. Dit neemt niet weg dat de wetgever de recente hervorming had kunnen aangrijpen om een regeling uit te werken die de ouder ten aanzien van wie de afstamming naderhand wordt vastgesteld, niet volledig in de kou laat staan (bijvoorbeeld, door een verhaalsrecht in te voeren tegen de weigering tot het geven van instemming met de naamsverandering).

D. WIJZIGING AFSTAMMING MEERDERJARIGE

de gevallen waarin de beslissing die de vordering tot betwisting van de afstamming inwilligt, tegelijkertijd de vaststelling van de afstammingsband ten aanzien van de verzoeker met zich meebrengt (art. 2 Wet 18 december 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van internationaal privaatrecht, het Consulair Wetboek, de wet van 5 mei 2014 houdende de vaststelling van de afstamming van de meemoeder en de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde). De reparatiewet heeft ook een verwijzing naar artikel 312, § 2 BW toegevoegd. De vermelding van artikel 312, § 2 BW is hier echter niet op zijn plaats, aangezien een succesvolle vordering tot betwisting van de afstamming van moederszijde ingesteld op grond van die bepaling door de persoon die het moederschap opeist, niet tegelijkertijd de vaststelling van de afstammingsband ten aanzien van de verzoekster tot gevolg heeft.

¹⁰⁴ Arbitragehof 28 november 1995, nr. 79/85; Arbitragehof 7 november 1996, nr. 64/96; Arbitragehof 6 november 1997, nr. 68/97; Arbitragehof 12 mei 2004, nr. 82/2004; GwH 21 oktober 2010, nr. 114/2010. Zie S. EGGERMONT, "De houdbaarheid van het Belgische naamrecht", *TPR* 2009, p. (1759) 1796-1797; A.-S. VERSWEYVELT, *De naam. Analyse van rechtspraak van het EHRM en het Grondwettelijk Hof*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 50-57.

44. Is het kind meerderjarig op het ogenblik dat zijn afstamming wijzigt, dan kan zijn naam niet veranderd worden zonder zijn akkoord (art. 335, § 4 BW). Deze bepaling is ongewijzigd gebleven. Zij werd in artikel 335 BW ingevoegd bij wet van 1 juli 2006¹⁰⁵ als gevolg van een arrest van het Grondwettelijk Hof van 23 november 2005.¹⁰⁶ Daarin oordeelde het Hof dat artikel 335, § 2 BW de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt in zoverre het aan het meerderjarige kind dat met succes het vaderschap betwist, verbiedt om zijn oorspronkelijke naam te behouden. Overeenkomstig artikel 335, § 2 BW zou het kind in dat geval immers verplicht zijn om de naam van zijn moeder aan te nemen aangezien enkel de afstamming van moederszijde vaststaat. Artikel 335, § 4 BW verhelpt dit probleem door aan het meerderjarige kind de mogelijkheid te geven om zijn naam te behouden.

45. Deze bepaling vindt slechts toepassing wanneer de afstamming van een meerderjarig kind wijzigt door het *verlies van de afstammingsband* ten aanzien van de ouder wiens naam hij draagt. Enkel in dat geval kan de wijziging van de afstamming immers aanleiding geven tot een verandering van de naam van het meerderjarige kind, waarvoor dan krachtens artikel 335, § 4 BW zijn akkoord nodig is. De wet bepaalt niet hoe het akkoord moet worden vastgesteld. Een ministeriële omzendbrief van 7 mei 2007 betreffende de wet van 1 juli 2006¹⁰⁷ geeft de ambtenaar van de burgerlijke stand (die ter overschrijving een vonnis ontvangt waarbij de afstamming van een meerderjarig kind wordt gewijzigd) de aanbeveling om het akkoord van het meerderjarige kind in een geschrift op te nemen. Dit lijkt echter overbodig wanneer het vonnis uitdrukkelijk vermeldt dat het meerderjarige kind akkoord gaat met de naamsverandering.

46. Wanneer de afstamming van het meerderjarige kind wijzigt door het *verwerven van een nieuwe afstammingsband* blijft zijn naam onveranderd. De ouderlijke verklaring tot naamsverandering kan immers alleen vóór de meerderjarigheid van het kind worden gedaan (artikel 335, § 3 BW). Heeft bijvoorbeeld de vader het kind pas erkend nadat het meerderjarig is geworden, dan behoudt het kind de naam van de moeder. Het valt te betreuren dat de wetgever aan de meerderjarige die een nieuwe afstammingsband verwerft, niet de mogelijkheid heeft gegeven om via een eenvoudige verklaring voor de ambtenaar van de burgerlijke stand een nieuwe naam aan te nemen (meer bepaald de naam van een van zijn ouders of een dubbele naam samengesteld uit de naam van zijn beide ouders).¹⁰⁸ De betrokkene kan enkel een verzoek tot naamsverandering indienen overeenkomstig de wet van 15 mei 1987 betreffende de namen en de voornamen. Die naamsverandering is echter geen recht, maar een gunst, waarvoor de betrokkene ernstige redenen moet aanvoeren.¹⁰⁹ Of die mogelijkheid om de gunst van naamsverandering te verkrijgen volstaat in het licht van de bescherming van artikel 8 EVRM, is betwifelbaar.¹¹⁰ Bij de hervorming van het naamrecht heeft de wetgever blijkbaar alleen de keuzevrijheid van de ouders op het oog gehad, niet die van de kinderen om wiens naam het gaat.

¹⁰⁵ Wet 1 juli 2006 tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan, BS 29 december 2006

¹⁰⁶ Arbitragehof 23 november 2005, nr. 171/2005.

¹⁰⁷ BS 30 mei 2007.

¹⁰⁸ Zie ook A.-S. VERSWEYVELT, *De naam. Analyse van rechtspraak van het EHRM en het Grondwettelijk Hof*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 50.

¹⁰⁹ Art. 3 wet 15 mei 1987 betreffende de namen en de voornamen. Zie M. BOES, "Naamsverandering in de rechtspraak van de Raad van State", *T.Fam.* 2012, 172 en 178-179. Volgens het Grondwettelijk Hof zou de overheid evenwel niet anders kunnen dan het verzoek dat iemand tot haar richt om de naam van zijn vader te dragen, als ernstig te beschouwen (GwH 21 oktober 2010, nr. 114/2010).

¹¹⁰ F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2014, nr. 243.

§ 3. AFSTAMMING VAN MEEMOEDER

47. De wet van 5 mei 2014 houdende vaststelling van de afstamming van de meemoeder¹¹¹, die in werking is getreden op 1 januari 2015, bevat een eigen regeling voor de toekenning van de naam. Vóór de reparatiewet van 18 december 2014, hield die regeling geen rekening met het nieuwe artikel 335 BW. Artikel 28 Wet Meemoederschap vulde namelijk het *oude* artikel 335 BW aan om de vaststelling van de naam te regelen bij afstamming van meemoederszijde. Ook inhoudelijk was artikel 28 Wet Meemoederschap niet volledig afgestemd op het nieuwe stelsel ingevoerd door de wet van 8 mei 2014. Zo was er geen aanvullende regel voor het geval de moeder en de meemoeder het niet met elkaar eens zijn over de naam van hun kind. Bovendien was er niet in de mogelijkheid voorzien om aan het kind een dubbele naam te geven ingeval de afstamming van meemoederszijde komt vast te staan na de afstamming van moederszijde. De reparatiewet van 18 december 2014 heeft de naamregeling van de Wet Meemoederschap in overeenstemming gebracht met de wet van 8 mei 2014.¹¹² Met ingang van 1 januari 2015 is een artikel 335ter in het Burgerlijk Wetboek ingevoegd, dat de naamsoverdracht bij afstamming van moeders- en meemoederszijde op dezelfde wijze regelt als bij afstamming van moeders- en vaderszijde.

48. Wanneer de afstamming van moederszijde en van meemoederszijde tegelijkertijd komen vast te staan (door het vermoeden bepaald in artikel 325/2 BW of door erkenning overeenkomstig artikel 325/4 BW vóór of bij opmaak van de geboorteakte), kiezen de ouders ofwel de naam van één van hen ofwel een naam die samengesteld is uit hun twee namen, in de door hen gekozen volgorde met niet meer dan één naam voor elk van hen (art. 335ter, § 1, eerste lid BW). De moeder en de meemoeder kiezen de naam van het kind op het ogenblik van de aangifte van de geboorte. In geval van onenigheid of bij afwezigheid van keuze draagt het kind de naam van de meemoeder (art. 335ter, § 1, tweede lid BW). Deze *default*-oplossing heeft tot gevolg dat, wanneer de afstamming van moederszijde en van meemoederszijde tegelijkertijd komen vast te staan, de moeder haar naam alleen aan het kind kan geven (desgevallend als deel van de dubbele naam) wanneer de meemoeder daarmee akkoord gaat. Daarentegen heeft de meemoeder het akkoord van de moeder niet nodig om haar naam aan het kind te geven. In de parlementaire voorbereidingsstukken van de reparatiewet wordt niet toegelicht waarom voorrang wordt gegeven aan de naam van de meemoeder of welke motieven deze verschillende behandeling van de moeder en de meemoeder zouden verantwoorden. Wellicht heeft de wetgever de naamregeling bij afstamming van moeder en meemoeder afgestemd op de naamregeling bij afstamming van moeder en vader (cf. artikel 335, § 1, tweede lid BW), zonder het delicate debat te willen heropenen over de eerder gemaakte beleidskeuze om bij onenigheid tussen de ouders voorrang te geven aan vaders naam.

49. Wanneer de afstamming van meemoederszijde komt vast te staan na de afstamming van moederszijde, blijft de naam van het kind in principe onveranderd (art. 335ter, § 2, eerste lid BW). De moeder en de meemoeder kunnen evenwel samen¹¹³ in een door de ambtenaar van de burgerlijke

¹¹¹ BS 7 juli 2014 (hierna verkort geciteerd: Wet Meemoederschap). Zie hierover de bijdrage in dit boek van C. DECLERCK, "De rechtspositie van de meemoeder in het licht van de wet van 5 mei 2014". Zie ook F. SWENNEN, "Meemoederschap vanaf 1 januari 2015: een niet-levensvatbare vroeggeboorte", RW 2014-15, 242.

¹¹² Art. 16 Wet 18 december 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van internationaal privaatrecht, het Consulair Wetboek, de wet van 5 mei 2014 houdende de vaststelling van de afstamming van de meemoeder en de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde.

¹¹³ Een van hen kan deze verklaring alleen afleggen indien de andere overleden is.

stand opgemaakte akte verklaren dat het kind de naam van de meemoeder zal dragen ofwel een naam die is samengesteld uit hun twee namen, in een door hen gekozen volgorde met niet meer dan één naam voor elk van hen (art. 335ter, § 2, tweede lid BW). Naar analogie met artikel 335, § 3 BW, bepaalt artikel 335ter, § 2, derde lid BW dat deze verklaring afgelegd moet worden binnen een termijn van één jaar te rekenen van de dag van de erkenning of van de dag waarop een beslissing die de afstamming van meemoederszijde vaststelt in kracht van gewijsde is gegaan, en in elk geval voor de meerderjarigheid of ontvoogding van het kind.¹¹⁴

Wijzigt de afstamming van meemoeders- of moederszijde tijdens de minderjarigheid van het kind door een succesvolle vordering tot betwisting die tegelijkertijd de vaststelling van de afstammingsband ten aanzien van de verzoeker met zich meebrengt¹¹⁵, dan kunnen de ouders in het raam van die procedure een nieuwe naam voor het kind kiezen met inachtneming van de regels vervat in artikel 335, § 1 of artikel 335ter, § 1, BW.

Ook hier kan de naam van een kind dat meerderjarig is op het ogenblik dat zijn afstamming wijzigt, niet worden veranderd zonder zijn instemming (art. 335ter, § 3 BW). Deze regel doelt op de situatie waarin een meerderjarig kind de afstammingsband verliest ten aanzien van de ouder wiens naam hij draagt.¹¹⁶

50. Naar analogie met artikel 335bis BW, waarborgt artikel 335ter, § 4 BW de eenheid van naam van kinderen met dezelfde moeder en meemoeder. De overeenkomstig artikel 335ter, §§ 1 en 2 BW bepaalde naam geldt ook voor de andere kinderen wier afstamming later ten aanzien van dezelfde moeder en meemoeder komt vast te staan.

§ 4. ADOPTIE

51. De wet van 8 mei 2014 geeft ook aan adoptanten meer keuzevrijheid. Mannelijke en vrouwelijke adoptanten hebben voortaan dezelfde rechten bij de overdracht van de naam aan de geadopteerde. De naam van de man heeft dus niet langer voorrang en er wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen adoptanten van gelijk of van verschillend geslacht.¹¹⁷

52. Bij volle adoptie blijft het beginsel gelden dat de naam van de geadopteerde vervangen wordt door die van de adoptant (art. 356-2, eerste lid BW). Wanneer twee echtgenoten of samenwonenden gelijktijdig een kind ten volle adopteren moeten zij een keuze maken tussen een van hun namen of een dubbele naam met niet meer dan één naam voor elk van hen, in een door hen te bepalen volgorde

¹¹⁴ Art. 335ter, § 2, derde lid BW preciseert dat de termijn van één jaar begint te lopen op de dag die volgt op de in de artikelen 325/6, tweede lid en 325/8, tweede lid, bedoelde kennisgeving of betekening. Het gaat om de kennisgeving of de betekening waarmee de erkenning door de meemoeder ter kennis wordt gebracht van haar echtgenoot of echtgenote en om de betekening van het vonnis dat de afstamming vaststelt na een onderzoek naar het meemoederschap waarbij de verweerder gehuwd is.

¹¹⁵ Bedoeld wordt een betwistingsvordering op grond van de artikelen 325/3, §§ 4 en 5, 325/7, §§ 3 en 4 of 330, §§ 3 en 4 BW. Zoals in artikel 335, § 3, vierde lid BW, wordt ook in artikel 335ter, § 2, vierde lid BW verkeerdelijk melding gemaakt van een vordering tot betwisting van de afstamming op grond van artikel 312, § 2 BW, waarvan de inwilliging niet tegelijkertijd de vaststelling van de afstammingsband ten aanzien van de verzoekster tot gevolg heeft.

¹¹⁶ Zie *supra* nrs. 44-45.

¹¹⁷ Zie *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/001, 18, 20 en 25.

(art. 356-2, tweede lid BW). Dit is ook het geval bij volle stiefouder- of partneradoptie (art. 356-2, derde lid).

53. *Mutatis mutandis* gelden dezelfde regels bij gewone adoptie (art. 353-1, eerste en tweede lid en 353-2, § 1, eerste lid BW). Bovendien zijn er bijkomende mogelijkheden. Bij gewone adoptie door één adoptant of door twee echtgenoten of samenwonenden gelijktijdig kunnen de partijen de rechtbank vragen dat de geadopteerde zijn naam behoudt, voorafgegaan of gevolgd door de naam van de adoptant of één van de adoptanten. De samenstelling van de naam van de geadopteerde is dan wel beperkt tot één naam voor de geadopteerde en één naam voor de adoptant(en) (art. 353-1, derde lid, BW). Wanneer de adoptant een adoptief kind van zijn echtgenoot of samenwonende partner adopteert en de naam van de geadopteerde bij de vorige adoptie vervangen was door die van de adoptant, kunnen de partijen vragen dat de geadopteerde zijn naam behoudt of dat hij een nieuwe naam krijgt samengesteld uit de naam van de geadopteerde voorafgegaan of gevolgd door die van de nieuwe adoptant (art. 353-2, § 1, tweede lid BW).¹¹⁸ Voor al deze verzoeken is de instemming vereist van de geadopteerde ouder dan 12 jaar en van de personen die moeten toestemmen in de adoptie indien de geadopteerde minderjarig is (art. 353-5 BW).¹¹⁹ Tot slot is ook de regel behouden dat de partijen de rechtbank kunnen vragen dat de naam van de geadopteerde ongewijzigd blijft indien die ouder is dan achttien jaar (art. 353-3 BW). Voor dit verzoek is de instemming vereist van de geadopteerde (art. 353-5 BW).¹²⁰

Wanneer de naam van de geadopteerde uit twee delen bestaat op grond van de nieuwe regels, moet hij beschouwd worden als een dubbele naam die deelbaar is.¹²¹

Op grond van artikel 353-6 BW, dat niet gewijzigd werd door de wet van 8 mei 2014, geldt de naamsverandering van de geadopteerde ook voor zijn afstammelingen. Meerderjarige afstammelingen van de eerste graad kunnen evenwel aan de familierechtbank die over de adoptie uitspraak moet doen, verklaren dat zij hun naam voor zichzelf en voor hun afstammelingen willen behouden.

54. Zowel bij gewone als bij volle adoptie geldt de naam die de adoptanten hebben gekozen ook voor de later door hen geadopteerde kinderen (art. 353-4*bis* en 356-2, vijfde lid BW). Deze regel waarborgt de eenheid van naam tussen kinderen met dezelfde adoptieouders, voor zover de adoptanten gekozen hebben om hen de naam toe te kennen van een van hen of een dubbele naam samengesteld uit de naam van elk van hen. Indien (bij gewone adoptie) de eerst geadopteerde op verzoek van de adoptanten zijn naam behoudt, voorafgegaan of gevolgd door de naam van een van de adoptanten, zal zijn naam normalerwijze niet identiek zijn aan die van de later door hen geadopteerde kinderen.

¹¹⁸ Art. 353-2, § 1, tweede lid BW. Indien de naam van de geadopteerde bij de vorige adoptie samengesteld was uit zijn oorspronkelijke naam en die van de adoptant, kan de samenstelling van de naam bij de adoptie door de echtgenoot of samenwonende van de eerste adoptant uit niet meer dan één naam van de geadopteerde en van de nieuwe adoptant bestaan (art. 353-2, § 1, derde lid BW).

¹¹⁹ Zoals voorheen het geval was, bepaalt art. 353-5 BW dat bij gebrek van overeenstemming de rechtbank beslist in het hoger belang van het kind en met eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen. Artikel 353-5 BW somt ook de adoptant en adoptanten op bij de personen van wie de instemming vereist is, maar dit lijkt overbodig aangezien het verzoek van hen uitgaat.

¹²⁰ Zie de opmerking in de vorige voetnoot.

¹²¹ Omzendbrief, punt 3.2.1.

Vóór de reparatiewet van 18 december 2014 was de situatie waarin de adoptanten later samen biologische kinderen krijgen, niet geregeld.¹²² Dit had tot gevolg dat de adoptanten voor hun adoptiekind bijvoorbeeld de naam van een van hen zouden kunnen kiezen en voor hun biologisch kind de naam van de andere. Dit zou echter indruisen tegen de geest van de wet, die de eenheid van naam tussen kinderen met dezelfde ouders zoveel mogelijk wilde bewaren. Voor wat de volle adoptie betreft, heeft de reparatiewet deze lacune ongedaan gemaakt door artikel 356-2, vijfde lid, BW in die zin aan te passen dat “de door de adoptanten overeenkomstig het tweede en derde lid gekozen naam ook geldt voor de andere kinderen wier afstamming later ten aanzien van dezelfde ouders komt vast te staan”.¹²³

55. De bepalingen inzake (volle en gewone) adoptie voorzien niet in een opvangregeling voor het geval de adoptanten het niet met elkaar eens zijn over de naam. Dit is geen vergetelheid van de wetgever. De reden voor het ontbreken van een opvangregeling is dat de adoptanten het daarover met elkaar eens *moeten* zijn. Dat volgt uit de bepalingen krachtens welke het adoptievonnis melding maakt van de verklaring waarmee de adoptanten hun keuze te kennen geven (bij volle adoptie: art. 356-2, vierde lid BW; bij gewone adoptie: art. 353-1, vierde lid en 353-2, § 1, vierde lid). Hierdoor maken deze bepalingen van het bereiken van overeenstemming omtrent de naam, één van de voorwaarden voor adoptie.¹²⁴

HOOFDSTUK IV. DE OVERGANGSREGELING VAN DE WET VAN 8 MEI 2014

§ 1. BEGINSELEN

56. De werking in de tijd van de wet van 8 mei 2014 is geregeld in de artikelen 11 en 12. Volgens de memorie van toelichting beoogt de overgangsregeling een evenwicht te bereiken tussen de onveranderlijkheid van de naam, enerzijds, en de wil om de verschillende behandeling van mannen en vrouwen bij de vaststelling van de naam van het kind af te schaffen, anderzijds. De wetgever wilde ook burgers die al kinderen hebben op het ogenblik van de inwerkingtreding van de wet, de kans geven om een naamkeuze volgens de nieuwe regels te maken, zonder daarbij afbreuk te doen aan de eenheid van de naam tussen broers en zussen (geboren of geadopteerd voor of na de nieuwe wet). De wens om al deze doelstellingen met elkaar te verzoenen, heeft geleid tot een complexe overgangsregeling. De wet heeft in beginsel onmiddellijke werking vanaf haar inwerkingtreding op 1 juni 2014, maar in bepaalde gevallen heeft zij eerbiedigende werking en gedurende een bepaalde periode zelfs terugwerkende kracht. Omdat de overgangsregeling een aantal technische mankementen vertoonde, werd artikel 12 van de wet van 8 mei 2014 vervangen bij de reparatiewet van 18 december 2014.¹²⁵

¹²² De omgekeerde situatie, waarin de ouders eerst samen een kind krijgen en later een kind adopteren, valt onder de toepassing van artikel 335*bis* BW, dat betrekking heeft op alle kinderen van wie de afstamming (oorspronkelijk of adoptief) later ten aanzien van dezelfde ouders komt vast te staan.

¹²³ Art. 3 Wet 18 december 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van internationaal privaatrecht, het Consulaire Wetboek, de wet van 5 mei 2014 houdende de vaststelling van de afstamming van de meemoeder en de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde.

¹²⁴ *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/001, 17 en 38-39.

¹²⁵ Art. 17 Wet 18 december 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van internationaal privaatrecht, het Consulaire Wetboek, de wet van 5 mei 2014 houdende de vaststelling van de afstamming van de

Daarbij werd niet geraakt aan de uitgangspunten van de overgangsregeling. Om tegemoet te komen aan ouders die de mogelijkheid van een naamkeuze in het raam van de overgangsregeling niet hebben kunnen benutten als gevolg van de leemtes in de oorspronkelijke overgangsregeling, voorziet artikel 18 van de reparatiewet in een complementaire overgangsregeling.¹²⁶

57. Het beginsel van de *onmiddellijke werking* volgt uit artikel 11, eerste lid van de wet van 8 mei 2014, dat bepaalt dat deze wet van toepassing is op kinderen die geboren of geadopteerd zijn na haar inwerkingtreding. De wet heeft *eerbiedigende werking* wanneer de ouders al minstens één gemeenschappelijk kind hebben voor de inwerkingtreding van de wet. In dat geval blijven de oude bepalingen van toepassing ten aanzien van de kinderen geboren of geadopteerd na de inwerkingtreding (art. 11, tweede lid). Op die wijze beoogt de wetgever de eenheid van de naam tussen broers en zussen te bewaren, ongeacht of ze voor of na de inwerkingtreding van de wet zijn geboren of geadopteerd. Kinderen geboren of geadopteerd voor 1 juni 2014 behouden dus in beginsel hun naam, ook al komt er nog een broer of zus bij vanaf 1 juni 2014. Deze regel impliceert ook dat de keuzevrijheid die de nieuwe wet aan de ouders verleent, in beginsel beperkt is tot eerste kinderen geboren vanaf 1 juni 2014.

58. Van dat beginsel kan evenwel worden afgeweken. Artikel 12 van de wet van 8 mei 2014 verleent immers aan de nieuwe regels, in bepaalde gevallen, *terugwerkende kracht*. De ouders of de adoptanten kunnen voor 1 juni 2015 vragen om aan hun voor 1 juni 2014 geboren¹²⁷ gemeenschappelijke minderjarige kinderen een andere naam toe te kennen die zij kiezen overeenkomstig de nieuwe bepalingen. Die gekozen naam geldt dan voor al hun gemeenschappelijke minderjarige kinderen. Voor die naamkeuze is een gemeenschappelijke verklaring nodig van de ouders of adoptanten. De ouders of adoptanten kunnen die naamkeuze slechts maken op voorwaarde dat zij geen gemeenschappelijke meerderjarige kinderen hebben op de dag waarop zij de verklaring afleggen (art. 12, § 1). De verklaring moet afgelegd worden bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente waar het kind is ingeschreven in de bevolkingsregisters.¹²⁸ De toegekende naam wordt vermeld in de rand van de akte van geboorte van het kind (art. 12, § 4). De reparatiewet heeft het voor Belgen die hun woonplaats in het buitenland hebben, mogelijk gemaakt om een nieuwe naam voor hun minderjarige kinderen te kiezen. Daartoe werd aan artikel 12 toegevoegd dat indien het kind is ingeschreven in de consulaire bevolkingsregisters, de verklaring afgelegd wordt bij het hoofd van de consulaire beroepspost waar het ingeschreven is (art. 12, § 4). Daarnaast heeft de reparatiewet de mogelijkheid ingevoerd voor de langstlevende ouder of adoptant om alleen de verklaring van naamkeuze af te leggen, in geval van vooroverlijden van de andere ouder of adoptant (art. 12, § 1). De

meemoeder en de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde. Het gewijzigde artikel 12 van de wet van 8 mei 2014 heeft uitwerking met ingang van 1 juni 2014 (art. 19 Wet 18 december 2014).

¹²⁶ Deze complementaire regeling is in werking getreden op 1 januari 2015 (art. 19 Wet 18 december 2014).

¹²⁷ De wetgever is hier de woorden "of geadopteerde" vergeten.

¹²⁸ Indien de gemeenschappelijke kinderen niet in dezelfde gemeente wonen, moet één akte opgemaakt worden voor alle kinderen. Elk van de gemeenten waar een van de betrokken kinderen is ingeschreven in de bevolkingsregisters kan de akte voor alle kinderen opmaken. De ambtenaar van de burgerlijke stand die de verklaring opmaakt, zendt de akte toe aan zijn ambtsgenoten van de geboorteplaatsen van de kinderen opdat een kantmelding van de nieuwe naam bij de geboorteakte kan aangebracht worden (zie Vlaamse Vereniging van Ambtenaren en Beambten Burgerlijke Stand vzw, *Dossier naam. Veelgestelde vragen*, <http://www.vlavabbs.be/naam/fag>).

reparatiewet bevat een complementaire overgangsregeling teneinde de in het buitenland wonende ouders of adoptanten, respectievelijk de langstlevende ouder of adoptant, die geen verklaring hebben kunnen afleggen voor 1 januari 2015 en waarvan ten minste een van de gemeenschappelijke kinderen na 1 juni 2014 meerderjarig is geworden, alsnog de kans te geven om de bedoelde verklaring af te leggen tot 31 mei 2015.¹²⁹ Als voorwaarde geldt dan wel dat het meerderjarig kind of de meerderjarige kinderen met de naamsverandering instemmen.¹³⁰ Ontbreekt deze instemming dan kan de naam van geen van de kinderen, ook niet die van de minderjarige kinderen, veranderd worden.

59. De wet van 8 mei 2014 hield er geen rekening mee dat de tweede afstammingsband van een kind geboren voor 1 juni 2014 niet altijd spoedig na de geboorte wordt vastgesteld. Zo is het bijvoorbeeld denkbaar dat een voor 1 juni 2014 geboren kind pas erkend wordt door de vader na 31 mei 2015. De termijn voor de naamkeuzeverklaring zou dan al zijn verstreken voordat de afstamming van vaderszijde is komen vast te staan. De reparatiewet heeft hiervoor een oplossing geboden door in artikel 12 van de wet van 8 mei 2014 een bepaling toe te voegen die de hypothese regelt waarin de tweede afstammingsband van een voor 1 juni 2014 geboren kind wordt vastgesteld na 1 juni 2014. Zoals in de basisregeling,¹³¹ wordt daarbij een onderscheid gemaakt naargelang de tweede afstammingsband komt vast te staan op basis van erkenning of onderzoek dan wel op basis van een ingewilligde vordering tot betwisting. In het eerste geval kunnen de ouders de verklaring bedoeld in artikel 12, § 1 afleggen binnen een termijn van één jaar vanaf de dag van de erkenning of van de dag waarop de beslissing die deze tweede afstammingsband vaststelt in kracht van gewijsde is gegaan (art. 12, § 3, eerste lid); in het tweede geval neemt de rechter in zijn vonnis akte van de nieuwe naam die de ouders desgevallend hebben gekozen (art. 12, § 3, tweede lid).

60. Hebben de ouders geen naamkeuzeverklaring afgelegd op grond van artikel 12, § 1, ten gunste van hun voor 1 juni 2014 geboren of geadopteerde gemeenschappelijke minderjarige kinderen, dan kunnen zij alsnog een nieuwe naam kiezen in het raam van de overgangsregeling indien zij na 1 juni 2014 samen nog een kind krijgen of adopteren. In dat geval kunnen ze de verklaring van naamkeuze afleggen binnen één jaar na de dag van de bevalling of van de adoptie in België of de registratie van de buitenlandse adoptie door de federale centrale autoriteit (art. 12, § 2). Ook in deze hypothese geldt de voorwaarde dat de ouders of adoptanten geen gemeenschappelijke meerderjarige kinderen hebben op de dag waarop ze de verklaring afleggen. Merk op dat de in artikel 12, § 2 bepaalde termijn één jaar na de dag van de bevalling verstrijkt. Hier is geen rekening gehouden met de mogelijkheid dat de tweede afstammingsband van een kind pas enige tijd na de bevalling wordt vastgesteld. Het is dus denkbaar dat de termijn van één jaar al is verstreken voor de vaststelling van de tweede afstammingsband.

§ 2. EENHEID VAN NAAM TUSSEN GEMEENSCHAPPELIJKE KINDEREN

¹²⁹ Art. 18, § 1 Wet 18 december 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van internationaal privaatrecht, het Consulaire Wetboek, de wet van 5 mei 2014 houdende de vaststelling van de afstamming van de meemoeder en de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde.

¹³⁰ Art. 18, § 2 Wet 18 december 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van internationaal privaatrecht, het Consulaire Wetboek, de wet van 5 mei 2014 houdende de vaststelling van de afstamming van de meemoeder en de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde.

¹³¹ Zie art. 335, § 3 en 335ter, § 2 BW.

61. Hoewel de overgangsregeling geen afbreuk wil doen aan de eenheid van de naam tussen broers en zussen geboren of geadopteerd voor of na de nieuwe wet, wordt die eenheid niet steeds gerealiseerd. De wijze waarop de afstamming wordt vastgesteld speelt hierin immers een rol. Men kan bijvoorbeeld aan de volgende situatie denken. De ouders krijgen hun eerste kind op 1 september 2012. Dit kind is na de geboorte erkend door de vader. De ouders hebben geen gemeenschappelijke verklaring van naamkeuze gedaan bij de erkenning of binnen het jaar na de erkenning. Evenmin hebben de ouders voor 1 juni 2015 een verklaring van naamkeuze afgelegd in het raam van de overgangsregeling, zodat het kind overeenkomstig oud artikel 335, § 2 BW, de naam van de moeder behoudt. Dezelfde ouders krijgen een tweede kind op 10 oktober 2015. Overeenkomstig artikel 11, tweede lid, van de wet van 8 mei 2014, zijn de oude regels van toepassing omdat de ouders al een gemeenschappelijk kind hebben dat voor 1 juni 2014 is geboren. Indien de vader dit tweede kind erkent voor of bij de aangifte van de geboorte, dan krijgt het zijn naam overeenkomstig oud artikel 335, § 1 BW. Hoewel ze dezelfde ouders hebben, dragen de kinderen dan niet dezelfde naam. De verplichting tot het geven van dezelfde naam (art. 335*bis* BW) geldt enkel wanneer er reeds een gemeenschappelijk kind is dat een naam heeft gekregen volgens de nieuwe regels. Op grond van artikel 12, § 2 van de wet van 8 mei 2014 kunnen de ouders evenwel een verklaring van naamkeuze naar nieuw recht afleggen binnen één jaar na de dag van de bevalling, dus tot 10 oktober 2016. Op grond van die verklaring kunnen de ouders voor hun beide kinderen de naam van de vader, die van de moeder of een dubbele naam samengesteld uit hun twee namen kiezen. Kiezen de ouders voor vaders naam, dan houdt de verklaring van naamkeuze een bevestiging in van de naam van het tweede kind en brengt zij enkel voor het eerste kind een naamsverandering met zich mee.

§ 3. ONHERROEPELIJKE KEUZE

62. Ook al is dit niet uitdrukkelijk in de wet bepaald, moet volgens de omzendbrief toch worden aangenomen dat de keuze die de ouders maken in het kader van de overgangsbepalingen onherroepelijk is.¹³² Stel bijvoorbeeld dat de ouders op het ogenblik van de inwerkingtreding van de wet twee minderjarige kinderen hebben. De ouders leggen op grond van artikel 12, § 1 van de wet van 8 mei 2014 voor 1 juni 2015 een gemeenschappelijke verklaring af, waarbij zij een naam kiezen volgens de nieuwe regels. Wanneer zij naderhand nog een kind krijgen, dan kunnen zij geen nieuwe verklaring afleggen die een andere naamkeuze inhoudt. Het terugkomen op een eerder gemaakte keuze strookt niet met de geest van de wet.¹³³

§ 4. GEEN INSPRAAK VAN HET KIND

63. De inspiratie voor de overgangsregeling komt uit het Franse recht, dat aan de ouders eveneens gedurende een bepaalde periode na de inwerkingtreding van de hervorming van het naamrecht de mogelijkheid gaf om de naam van hun kinderen te laten aanpassen. Voor kinderen ouder dan 13 jaar was daarvoor wel hun toestemming nodig.¹³⁴ Op dat punt heeft de Belgische wet het Franse voorbeeld niet gevolgd. Het wetsontwerp bepaalde nochtans dat de toestemming van een kind ouder dan twaalf jaar vereist is om zijn naam (op verklaring van de ouders) te kunnen veranderen. Die bepaling werd in het wetsontwerp opgenomen nadat de Raad van State in het advies bij het voorontwerp van wet erop gewezen had dat het belang van het kind de eerste overweging is bij elke beslissing die het kind

¹³² Omzendbrief, punt 1.2.1.

¹³³ *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/004, 34-35.

¹³⁴ Zie *supra*, nr. 12.

aangaat (art. 22*bis* Gw).¹³⁵ De bepaling in het wetsontwerp die de instemming van het kind vanaf twaalf jaar vereiste, werd echter weggelaten na aanneming van een amendement in de Kamer. Volgens de indieners van het amendement leek het niet opportuun om een kind ouder dan twaalf jaar om zijn instemming te vragen. Het kind zou daardoor “nodeloos in een ongemakkelijke positie worden gedwongen en men mag het niet onbezonnen een standpunt doen innemen in verband met elementen waarvoor het niet verantwoordelijk is, te weten de bepaling van zijn burgerlijke staat”. Zij verwezen daarbij naar het standpunt dat de kinderrechtencommissaris had ingenomen tijdens de hoorzittingen.¹³⁶ In de Kamer had de algemeen afgevaardigde voor kinderrechten van de Franse Gemeenschap inderdaad verklaard dat hij niet gewonnen was om kinderen een beslissende stem te geven met betrekking tot hun naam. Kinderen worden hier volgens hem beter niet bij betrokken, al was het maar om mogelijke conflicten tussen het kind en (een van) zijn ouders te vermijden.¹³⁷

64. Het resultaat van dit alles is dat minderjarigen, ook al zijn ze twaalf jaar of ouder, niets in te brengen hebben tegen de naamsverandering op verklaring van hun ouders. Daardoor wordt *a priori* uitgesloten dat het belang van het kind om zijn naam ongewijzigd te behouden voorrang zou krijgen op het belang van de ouders om de naam te kiezen volgens de nieuwe regels. Dit valt niet te verantwoorden in het licht van artikel 22*bis* Gw en artikel 3.1 Kinderrechtenverdrag, die vereisen dat bij een inmenging in de identiteit, waartoe de naam behoort, de belangen van het kind steeds de eerste overweging moeten vormen.¹³⁸ Doordat elke toetsing aan het belang van het kind is uitgesloten, dreigt de overgangsbepaling ook strijdig te zijn met artikel 8 EVRM.¹³⁹ Terecht merkt VERSCHULDEN op dat de wetgever hier een kans heeft laten liggen om meer samenhang in het familierecht te brengen. Naar geldend recht heeft een kind vanaf 12 jaar een vetorecht tegen zijn adoptie (art. 348-1 j° 348-11 BW). Voor een vaderlijke of moederlijke erkenning is zijn toestemming vereist (art. 329*bis*, § 2 BW) en tegen de gerechtelijke vaststelling van het vaderschap of moederschap kan het zich verzetten (art. 332*quinquies*, § 2 BW). Bij afwezigheid van toestemming of bij uitoefening van het verzetsrecht moet de rechter toetsen aan het belang van het kind. Hoewel de familienaam in ons recht is opgevat als een gevolg van de afstamming, is geen soortgelijke regeling opgenomen met betrekking tot de wijziging van de naam van een kind vanaf 12 jaar.¹⁴⁰ Daarenboven lijkt de wetgever over het hoofd te hebben gezien dat ook minderjarige kinderen al kinderen kunnen hebben. Kunnen de ouders voor een minderjarig kind dat zelf al een kind heeft, een nieuwe naam kiezen volgens de nieuwe regels? De overgangsregeling sluit dit niet uit.

¹³⁵ *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/001, 41.

¹³⁶ Amendement (LALIEUX c.s.) op het wetsontwerp tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/003, 3-4.

¹³⁷ Wetsontwerp tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, Advies namens het Adviescomité voor maatschappelijke integratie, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/002, 38.

¹³⁸ S. EGGERMONT, “De houdbaarheid van het Belgische naamrecht”, *TPR* 2009, (1759) 1808.

¹³⁹ Zie A.-S. VERSWEYVELT, *De naam. Analyse van rechtspraak van het EHRM en het Grondwettelijk Hof*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 71-74.

¹⁴⁰ G. VERSCHULDEN, “De nieuwe familienaam: keuzevrijheid voor de ouders zonder inspraak van het minderjarige kind”, *TJK* 2014, (131) 133.

HOOFDSTUK V. EVALUATIE EN BESLUIT

65. De wet van 8 mei 2014 heeft de fundamenteën van ons naamrecht veranderd. De overwegingen van sociaal nut waarop de eenvoudige en eenvormige wijze van toekenning van de familienaam in het verleden berustte, hebben plaats moeten ruimen voor de keuzevrijheid van de ouders. Het loslaten van het strikte regime van verplichte overdracht van vaders naam was noodzakelijk om de discriminatie op basis van het geslacht ongedaan te maken. Vele Europese landen hebben de voorbije jaren hun naamrecht versoepeld en hadden al de mogelijkheid ingevoerd om de naam van de moeder aan het kind te geven. Ons land volgt nu deze trend.

66. Het uitgangspunt van een grotere keuzevrijheid bij de naamgeving heeft ook psychologische voordelen. De keuzemogelijkheid maakt van de naamgeving een bewuste daad en biedt de ouders de kans om hun ouderschapsproject via de naamgeving te onderstrepen.¹⁴¹ De keuze voor een dubbele naam kan de verbondenheid van het kind met beide ouders in de verf zetten.¹⁴² De vrees dat kinderen van wie slechts een afstammingsband vaststaat, als gevolg van de nieuwe regeling gestigmatiseerd zullen worden omdat zij noodgedwongen een enkelvoudige naam dragen,¹⁴³ lijkt mij overdreven. Zelfs wanneer de dubbele naam meer ingeburgerd zal zijn, zullen niet enkel kinderen met slechts één ouder een enkelvoudige naam dragen, maar ook kinderen van wie de ouders kiezen voor een enkelvoudige naam (die van vader of die van moeder).

67. Doordat het nieuwe stelsel meer mogelijkheden biedt, is het wel complexer dan het vroegere eenvormige stelsel van naamoverdracht. Complex is echter geen synoniem voor onwerkbaar. Er zijn heel wat landen die al ervaring hebben met keuzevrijheid in het naamrecht en waar dit niet problematisch blijkt te zijn. De vrees van tegenstanders van de hervorming dat meer diversiteit in het naamrecht de identificatie van personen zal bemoeilijken, lijkt ongegrond.¹⁴⁴ Het Rijksregister, dat vanaf 1 januari 2015 ook de afstammingsgegevens vermeldt¹⁴⁵, verschaft immers de nodige informatie. Ook het bezwaar dat de naamkeuze zou aanzetten tot gekibbel en ouders onder druk zou zetten, is niet overtuigend. Toekomstige of jonge ouders moeten wel meer beslissingen nemen dan de naam: beslissen om al dan niet kinderen te krijgen, wanneer en hoeveel, beslissingen over allerlei aspecten van de opvoeding, de schoolkeuze enz. Moet de overheid in plaats van de ouders al die dingen beslissen om hen keuzestress en mogelijke conflicten te besparen?¹⁴⁶ Evenmin overtuigend is

¹⁴¹ Dit werd tijdens de hoorzitting in de commissie voor de Justitie beklemtoond door de Algemeen Afgevaardigde van de kinderrechten van de Franse Gemeenschap (*Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/002, 35 en 37).

¹⁴² G. VERSCHULDEN, "Het nieuwe naamrecht: is Napoleon werkelijk dood?", *Juristenkrant* 2014, afl. 290, 3.

¹⁴³ Zie G. VERSCHULDEN, "De nieuwe familienaam: keuzevrijheid voor de ouders zonder inspraak van het minderjarige kind", *TJK* 2014, (131) 133.

¹⁴⁴ De ambtenaren van de burgerlijke stand delen deze vrees niet. Zie het standpunt ter zake van de heer HEYLEN, Voorzitter Vlaamse vereniging voor Ambtenaren en Beambten van de Burgerlijke Stand (*Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3145/002, 51).

¹⁴⁵ Meer bepaald vermeldt het Rijksregister van de natuurlijke personen de ascendenten in de eerste graad en de afstammelingen in de rechtstreekse, dalende lijn in de eerste graad, ongeacht of de afstamming tot stand komt door de geboorteakte, een gerechtelijke beslissing, een erkenning of een adoptie (art. 3, eerste lid, 15° en 16° wet 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, ingevoerd bij wet 13 december 2013 houdende diverse bepalingen inzake administratieve vereenvoudiging, *BS* 31 december 2013).

¹⁴⁶ *Hand.* Kamer 2013-2014, 20 maart 2014, 63-64.

het argument dat de naam van vader nodig is om een band met het kind te creëren.¹⁴⁷ Vaders zijn doorgaans meer betrokken bij de zwangerschap en de opvoeding van het kind dan vroeger het geval was. De naam van de vader is niet het enige wat hem bindt met het kind. Tegenover de opmerking dat er geen maatschappelijk draagvlak zou zijn voor de hervorming, kan men twee dingen stellen. Ten eerste: vanuit mensenrechtelijk perspectief was de versoepeling van ons naamrecht een must.¹⁴⁸ Dat een groot deel van de bevolking daar niet van wakker ligt, is geen argument om de discriminatie verder te laten bestaan. Ten tweede: niet elke nieuwe wet die het recht verbetert, moet onmiddellijk algemene bijval genieten.¹⁴⁹ Ten tijde van het arrest Marckx vond een meerderheid van de bevolking de ongelijke behandeling van kinderen geboren buiten het huwelijk niet choquerend. Sommige hervormingen in het familierecht, zoals die met betrekking tot het gezags- en het verblijfscoouderschap, hadden precies tot doel om de mentaliteit te veranderen.

68. Op dit vlak heeft de wetgever echter een kans gemist. Door de dubbele naam als *default*-oplossing te laten gelden, had de wetgever het signaal kunnen geven dat dit het nieuwe model is, waarvan de ouders desgewenst kunnen afwijken. Op die manier had de wetgever voor een mentaliteitswijziging kunnen zorgen. Door de naam van de vader op te leggen wanneer de ouders het niet eens zijn, wordt de verplichte patrilineaire naamsoverdracht, die langs de voordeur werd afgevoerd, langs de achterdeur weer naar binnen gebracht. Voor de vader is het doorgeven van zijn naam niet langer een verplichting. Voor de moeder ook niet, tenminste als de vader het ermee eens is. Wil de vader dat enkel zijn naam aan het kind wordt doorgegeven, dan moet de moeder zich daar maar bij neerleggen. Vaders wil is wet. Hierdoor maakt de wet haar hoofddoel van toekenning van gelijke rechten niet volledig waar.

69. Een tweede belangrijk minpunt is dat zowel in de basisregeling als in de overgangsregeling weinig rekening is gehouden met de belangen van het kind.¹⁵⁰ De keuzevrijheid is er alleen voor de ouders. Een meerderjarige die een nieuwe afstammingsband verwerft, krijgt niet de kans om een nieuwe naam te kiezen. In het kader van de overgangsregeling kan de naam van minderjarige kinderen, ook als ze meer dan twaalf jaar zijn, veranderd worden zonder hun inspraak en zonder dat de beslissing van de ouders getoetst kan worden aan hun belangen. Dit strookt niet met het in de Grondwet en het Kinderrechtenverdrag verankerde beginsel dat de belangen van het kind de eerste overweging moeten vormen bij elke beslissing die het kind aangaat.

70. Uit cijfers van het rijksregister blijkt dat de dubbele naam geleidelijk zijn intrede doet. Tijdens de eerste twee maanden na de inwerkingtreding van de wet van 8 mei 2014 kregen 510 van de 12.907 baby's een dubbele naam. Dat is net geen 4 %.¹⁵¹ Vier maand na de inwerkingtreding van de wet kregen 1.580 kinderen bij de aangifte van de geboorte een dubbele naam; 1.462 kinderen kregen de naam van de moeder, hetzij op basis van een naamkeuze, hetzij omdat de afstamming van het kind bij de

¹⁴⁷ Vgl. P. SENAËVE, "Naar een vrijheid in keuze van de familienaam", *T.Fam.* 2014, 30: het toekennen van vaders naam zou een gerechtvaardigde compensatie aan de vaders zijn voor het feit dat de moeder, doordat zij het kind gedragen heeft en gebaard heeft, automatisch door de natuur een geprivilegieerde band heeft met haar kind.

¹⁴⁸ G. VERSCHelden, "Het nieuwe naamrecht: is Napoleon werkelijk dood?", *Juristenkrant* 2014, afl. 290, 3.

¹⁴⁹ Y.-H. LELEU, "Le nom et les prénoms de l'enfant. Attribution, choix et changement" in CONFERENCE LIBRE DU JEUNE BARREAU DE LIEGE (ed.), *10 années d'application du nouveau droit de la filiation*, II, Luik, Jeune Barreau du Liège, 1997, (273) 288.

¹⁵⁰ Zie ook G. VERSCHelden, "De nieuwe familienaam: keuzevrijheid voor de ouders zonder inspraak van het minderjarige kind", *TJK* 2014, 131-133.

¹⁵¹ <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.2047412>.

geboorte enkel vaststaat ten aanzien van de moeder. In dezelfde periode werd op basis van de overgangsregeling aan 1.097 kinderen een dubbele naam toegekend en aan 140 kinderen de naam van de moeder.¹⁵² De cijfers uit Frankrijk lieten al vermoeden dat er geen stormloop zou zijn voor de dubbele naam. Vermoedelijk zal het aantal dubbele namen wel nog stijgen wanneer de nieuwe regeling meer ingeburgerd raakt. Bij een bevraging over de naamkeuze die de KHLeuven in het voorjaar van 2014 uitvoerde bij 206 ouders, gaf iets meer dan 16 % van de ondervraagden de voorkeur aan de dubbele naam; 7,28 % zou voor moeders naam kiezen.¹⁵³ Dat een minderheid van de ouders een dubbele naam of de naam van de moeder kiest, betekent niet dat de wet overbodig zou zijn. Het gaat erom dat er een keuzemogelijkheid is. Met de wet van 8 mei 2014 is een belangrijke, maar niet volmaakte stap gezet in de hervorming van het naamrecht.

¹⁵² *Vr. en Antw.* Kamer 2014-2015, 3 december 2014, 2-3 (Vr. nr. 2 R. TERWINGEN en S. LAHAYE-BATTHEU).

¹⁵³ X., "Meerderheid jonge ouders verkiest nog steeds achternaam van de vader", <http://www.khleuven.be/Pers/16/detail/12165>.